

Arkkitehtiutiset

**Hanna Vikberg
tutkii päivänvalon
kokemista**

18

6

**HAASTATELUS
UUSI PÄÄSIHTEERI
ARJA LUKIN**

26

**JANNE REPO
OPETTAA RAKENNUS-
ARKKITEHTEJA**

38

**ARKKITEHTILIITON
HALLITUSOHJELMA-
TAVOITTEET**

arkkitehti
palvelu

Hyvää joulua ja
lämmin kiitos
kuluneesta
vuodesta!

Onnistutaan
yhdessä myös
vuonna 2023

Arkkitehtiutiset

6 numeroa vuodessa
Vuodesta 1947, ISSN 0044-8915
Aikakausmedia ry:n jäsen

Päätoimittaja

Kristo Vesikansa, kristo.vesikansa@safa.fi,
040 505 4643

Toimitussihteeri

Silja Ylitalo, silja.ylitalo@safa.fi,
040 169 4617

Toimittajat

Päivi Virtanen
Anni Varis

Ulkoasu

Lari Mörö
Kaarina Tammisto

Taitto

Tuuli Häggman

Lehtitilaukset ja osoitteenmuutokset

Tilaukset: julkaisut@safa.fi
Jäsenasiat: katri.laakso@safa.fi

Julkaisija

Suomen Arkkitehtiliitto
Finlands Arkitektförbund ry
SAFA
Malminkatu 30, 00100 Helsinki
puh. 040 169 8889
au@safa.fi, @au_uutiset

Paino

Grano Oy

Ilmoitusmyynti

Maria Ahoranta, 044 243 3519
Timo Lepistö, 044 534 9878
etunimi.sukunimi@saarsalo.fi

Työpaikkailmoitukset

tyopaikkailmoitukset@safa.fi

Ilmoitusaineiston sisällyttäminen

ja ilmestymisen

Nro 1/2023
Ilmoitusvaraukset 26.1. to
Ilmoitusaineisto 2.2. to
Ilmestyy 24.2.

HUOM. Lehteen tulevista kirjoituksista
ja niiden aikataulusta on sovittava erikseen
toimitussihteerin tai päätoimittajan kanssa.

Kannessa arkkitehti Hanna Vikberg Helsingin
Kalasatamassa Juha Leiviskän suunnitteleman
Kipparintalon edessä.
Kuva Katja Tähjä.

Pääkirjoitus

Esterata kansallismaisemassa

Kaupunkisuunnittelua sanotaan usein kestävyyslajiksi. Helsingin Eteläsataman uudistamispyrkimyksiä voisi puolestaan kuvata esteradaksi, jossa kilpailijoiden eteen ilmaantuu säännöllisesti ylittämättömiltä vaikuttavista hidasteista.

Parin viime vuosikymmenen aikana on nähty muun muassa Armi-talon yleinen arkkitehtuurikilpailu vuonna 2001, Herzog & de Meuron -toimiston hotellisuunnitelma vuonna 2008, Kirjava satama -ideakilpailu vuonna 2011, Guggenheim-museon kansainvälinen arkkitehtuurikilpailu vuosina 2014–2015 sekä lukuisia selvityksiä ja viitesuunnitelmia.

Tähän kaikkien arkkitehdit, insinöörit, virkamiehet ja kiinteistökehittäjät ovat käyttäneet lukemattomia työtunteja, ilman näkyviä tuloksia.

Marraskuun lopulla päätökseen saatiin jälleen yksi vaihe alueen suunnittelussa, kun Makasiinirannan kansainvälisen laatu- ja konseptikilpailun tulokset julkistettiin. Voittajaksi valittiin Konsortium Gran -yhteenliittymä, johon kuuluivat muun muassa arkkitehtitoimistot K2S ja White.

Sijoittajavetoinen kilpailumuoto herätti etukäteen paljon epäilyksiä, eikä Safa siksi nimennyt edustajia palkintolautakuntaan. Vastaavan tyyppiset kilpailutukset ovat aiemmin jääneet usein pannukakuiksi, kun niihin on jätetty vain yksi ehdotus. Nyt ehdotuksia saatiin yhdeksän, joten jotain on selvästi opittu aiemmista virheistä. Yleinen kilpailu olisi luonnollisesti tuottanut vielä monipuolisemman kuvan tarjolla olevista vaihtoehdoista.

Kilpailun tulosten perusteella pahimmat pelot kansallismaiseman tarve-
misestä eivät näytä onneksi toteutuvan. Voittaneessa suunnitelmassa kolme-
neljäkerroksiset korttelit asettuvat Tähtitorninvuoren jalustaksi Olympiater-
minaalin ja Satamatalon räystäslinjoja

seuraten, ja niiden väleihin muodostuu lupaavan oloinen kudelman kaupunkitiloja. Tehokas rakentaminen synnyttää silti väistämättä esteen puiston ja merenrannan väliin. Havainnekuvan perusteella näkymä kukkulan laelta kohti Tuomiokirkkoa näyttäisi kuitenkin jäävän avoimeksi.

OLIKO KILPAILUUN etukäteen kohdistunut kritiikki siis tarpeetonta pelottelua vai edellytys tyydyttävälle lopputulokselle? Kiivas julkinen keskustelu vaikutti epäilemättä siihen, että kilpailuohjelmaan asetettiin tiukkoja kaupunkikuvalisia reunaehdotuksia ja niistä myös pidettiin kiinni ehdotuksia arvioitaessa. Helsingin kaupungin velvollisuutena on nyt huolehtia, ettei näistä tavoitteista lipsuta jatkosuunnittelun aikana.

Seuraavaksi huomio kohdistuu laatu- ja konseptikilpailun ulkopuolelle rajattuun Arkkitehtuuri- ja designmuseoon, jonka suunnittelukilpailun on tarkoitus alkaa ensi vuonna. Voittaneen ehdotuksen suhteellisen anonyymi arkkitehtuuri tarjoaa museorakennukselle tilaisuuden ottaa päärooli rantamaisemassa.

Rakennuspaikalla on kuitenkin rasitteenaan kahdeksan vuotta sitten järjestetty Guggenheim-kilpailu, johon jätettiin yli 1700 ehdotusta ympäri maailman. Onko samalle tontille mahdollista keksiä vielä uusia museokonsepteja? Esteradan loppusuora ei siis ole vielä pitkään aikaan näkyvissä.

KRISTO VESIKANSA
Päätoimittaja

AJATON JA PELKISTETTY

Elämän yksinkertaiset asiat ovat myös niitä, joista pidämme lopulta eniten. Tyyli muuttuu, mutta hyvä muotoilu kestää. Uuden IDO Sense Art -kylpyhuonesarjan design on yksinkertainen, sen puhtaat linjat tuovat mielen ja sielun rauhaa. Sense Art on kalustemallistoistamme joustavin, se tarjoaa laajan valikoiman värejä, leveyksiä ja syvyyksiä sekä trendikkäitä vetimiä. Sense Art on suunniteltu luontoa kunnioittaen. Siksi käytämme vain pitkään kestäviä materiaaleja ja vesiohenteisella lakalla käsiteltyä puuta. Löydät lisätietoja IDO Sense Artistista osoitteesta ido.fi

26

**Rakennusarkkitehtien
opettaja Janne Repo:
"Meillä ei ole varaa
uhrata ihmisten
jaksamista"**

PÄÄKIRJOITUS

- 3 Esterata kansallismaisemassa
Kristo Vesikansa

AJASSA

- 6 Laatua
arkkitehtuurihankintoihin
Silja Ylitalo
- 10 Tuhotaan yhtäällä,
suojellaan toisaalla
Pekka Hänninen
- 13 KOLUMNIT
Uudisrakennus on huono
vetovoimatekijä, jos sen
taustalta löytyy purkuhanke
Sanna Puutonen

ILMIÖT

- 14 Päivänvaloa, kiitos!
Silja Ylitalo
- 18 Rakennus itää
paikasta
Iris Andersson
- 22 Vehreys on arvossaan
Tukholman uusissa
kaupunginosissa
Tarja Nurmi

PUHEENVUORO

- 24 Tiloja queer-elämän
tarpeisiin
Pauli Rikaniemi

AMMATISSA

- 26 Kriittisen ajattelun opettaja
Anni Varis

VALMISTA TULI

- 28 Maan ja meren alla
Anni Varis

KIRJAT

- 30 Ostoskeskus
hurmasi kriitikot
Samuli Paitsola
- 32 Kestävän pientalon
suuri merkitys
Havu Järvelä
- 33 Uudelleen löydetty
modernisti
Lauri Jääskeläinen

NÄYTTELYT

- 34 Suomen ensimmäisen
arkkitehdin elämäntyö
esillä Turussa
Panu Savolainen

KILPAILUT

- 36 Tiiliarkkitehtuuria
Kruunuvuorenrantaan
Pipsa Penttinen
- 37 Kaksi työryhmää jatkokon
Vanhan Vaasan
sairaalan kilpailussa
Pipsa Penttinen

ARKKITEHTILIITTO

- 38 Safan hallitus-
ohjelmatavoitteet julki
- 39 KOLME KYSYMYSTÄ
Vuosikymmenten
kokemuksella
Silja Ylitalo
- 41 NÄKÖKULMA
MRL in memoriam
Ifa Kytösaho
- 42 KESKUSTELUA
- 44 MARK

Laatua arkkitehtuurihankintoihin

Julkisissa arkkitehtuurihankinnoissa pitäisi painottaa hinnan sijaan laatua, sanoo Suomen Arkkitehtiliiton uusi pääsihteeri Arja Lukin.

Teksti SILJA YLITALO

KATJA TÄHJÄ

Arja Lukin aloitti Safan pääsihteerinä syyskuussa.

Valtiolta tarvitaan arkkitehtuurin ja rakentamisen johtajuutta, sanoo Suomen Arkkitehtiliiton uusi pääsihteeri **Arja Lukin**. Ongelmana on, että arkkitehtuuriin ja rakentamiseen liittyvät asiat ovat hajautuneet eri ministeriöihin ja virastoihin.

”Lisäksi pysyvät virat, joissa tehtäviin kuuluu arkkitehtuurin edistäminen, ovat vähentyneet, vaikka alan asiantuntemusta tarvittaisiin enenevässä määrin.”

Vaatimukset rakennettua ympäristöä kohtaan tulevat tulevaisuudessa vain kasvamaan, Lukin toteaa. Kaupungistuminen jatkuu, ja samalla pitää pystyä ratkomaan ilmastonmuutoksen ja luontokadon aiheuttamia haasteita.

”Kestävyyteen ja ilmastonmuutokseen liittyvät kysymykset, kuten energiankulutus ja sään ääri-

ilmiöihin varautuminen, eivät hoidu pelkällä teknikällä. Tarvitaan kokonaisvaltaisia ratkaisuja, ja siinä arkkitehtuuri on avainasemassa.”

Suomi on allekirjoittanut Davosin julistuksen, jossa se on sitoutunut edistämään ja vaalimaan rakennettuun ympäristöön liittyviä kulttuurisia arvoja, Lukin muistuttaa.

”Niistä ei voi tinkiä, jos halutaan saada ajallisesti ja sosiaalisesti kestävää ympäristöä, joka on viihtyisä ja turvallinen.”

Tarpeellisia resursseja julkilausuman toteuttamiseksi ei Suomessa ole osoitettu, Lukin harmittelee.

”Valtion tulisi ottaa johtajuutta arkkitehtuurin alalla niissä asioissa, jotka valtiolle kuuluvat.”

PANDEMIA OSOITTI ENNAKOINNIN MERKITYKSEN

Lukin aloitti Safan pääsihteerinä tämän vuoden syyskuussa edellisen pääsihteerin **Paula Huotelinin** jäätyä eläkkeelle. Lukin on toiminut aiemmin sekä yksityisissä arkkitehtitoimistoissa suunnittelijana että julkisella puolella tilaaja- ja rakennuttajatehtävissä.

Ennen siirtymistään Safaan Lukin työskenteli kaupunkikehittämisen parissa Vantaan Aviapoliksen alueen projektijohtajana. Aviapoliksesta on tulossa yksi Vantaan pääkeskus Tikkurilan ja Myyrmäen rinnalle.

”Se oli älyttömän kiinnostava tehtävä. Aviapolis on Suomen toiseksi suurin työpaikkakeskittymä heti Helsingin kantakaupungin jälkeen sekä toiseksi suurin kansainvälisten yritysten keskittymä. Lentokenttäkaupunkina se on Suomessa ainutlaatuinen alue, verrokikohteet löytyvät ulkomailta.”

Kävelymatkan päässä Helsinki–Vantaan lentokentältä sijaitsevaan Aviapolikseen suunnitellaan parhailaan monipuolista asumisen, palvelujen, liikkumisen ja työpaikkojen infrastruktuuria. Projektijohtajana Lukin vastasi hankkeen käynnistämisestä ja ohjauksesta.

Asuinalueen rakentaminen aivan lentokentän kupeeseen on Vantaalla mahdollista, sillä Aviapolis jää kiitoratojen väliin eräänlaiseen melutaskuun. Se on onnekas sattuma, joka johtuu muun muassa tuuliolosuhteista ja maaston muodoista, joiden mukaan kiitoradat aikoinaan 1950-luvulla rakennettiin.

Asuinrakentamisen mahdollistavat melutaskut niin lähellä lentokentän pääportteja ovat harvinaisia. Niinpä Aviapoliksen kehityshanke on herättänyt paljon kiinnostusta, ja Lukin sai kiertää eri puolilla maailmaa puhumassa aiheesta.

Mutta sitten tuli pandemia, joka romahdutti lentoliikenteen. Se vaikutti suoraan Aviapolikseen, jonka kasvu perustui pitkälti kansainväliseen lentoliikenteeseen.

”Puolet alueen yrityksistä kärsi vakavasti koronasta. Ja juuri kun oltiin nousemassa siitä, tuli Ukrainan sota ja Venäjän ylilentokiello.”

Nyt alueen yritysten on pitänyt kehittää uusia strategioita. Lukinille kokemus on ollut opetus siitä, miten tärkeitä ennakointi, tulevaisuusajattelu ja toisaalta joustavuus ovat.

”Maailma voi muuttua aika äkkiäkin. Pitää osata ajatella myös epätodennäköisiä vaihtoehtoja. Eihän pandemiakaan mikään täydellinen yllätys ollut, sen

Aviapoliksesta on tulossa yksi Vantaan pääkeskus Tikkurilan ja Myyrmäen rinnalle.

ARKKITEHTITOIMISTO C.F. MÖLLER SVERIGE

AFKS Arkkitehtien suunnittelema Vaaranpuiston päiväkoti oli Arkkitehtuurin Finlandia -ehdokkaas vuonna 2019.

MIKA HUISMAN

mahdollisuus näkyi tulevaisuustutkijoiden skenaarioissa”, Lukin muistuttaa.

KILPAILUILLA KIINNOSTAVAA KAUPUNKIA

Jos työ Aviapoliksessa opetti ennakkoinnin tärkeyttä, muistakin tehtävistä on jäänyt oppeja käteen. Eriytyisen mielellään Lukin muistelee aikaansa Espoon apulaiskaupunginarkkitehtina 2000-luvun alussa. Kaupunginarkkitehtina toimi tuolloin **Lars Hagman**, jonka alaisuudessa rakennuttamista tehtiin ”arkkitehtuurikärjellä”.

”Lassen aikana kehitettiin laatuuperusteisia hankintoja ja käytettiin arkkitehtuurikilpailuja aivan poikkeuksellisella tavalla”, Lukin sanoo. Hagman palkittiin työstään rakennustaiteen valtionpalkinnolla vuonna 2010.

Kantavana ajatuksena oli luoda julkisella rakentamisella hajanaisen Espoon eri osiin tunnistettavia, omaleimaisia kaupunkikeskuksia. Työkaluna käytettiin arkkitehtuurikilpailuja. Samalla kehitettiin erityisesti kouluarkkitehtuuria.

”

Valtion tulisi ottaa
johtajuutta arkkitehtuurin
alalla niissä asioissa, jotka
valtiolle kuuluvat.

Mårtensbron koulu Espoossa syntyi arkkitehtuurikilpailun seurauksena. Vuonna 2012 valmistuneen koulun suunnittelusta vastasi Playa Arkkitehdit.

”Kilpailujen kautta Espoossa syntyi merkittäviä rakennuksia, kuten Kirkkojärven, Saunalahden ja Opinmäen koulut sekä Mårtensbron koulu ja päiväkoti.”

Merkillepantavaa oli, että erityisesti monet nuoret arkkitehdit saivat niiden kautta toimeksiantoja.

”Monelle se oli ensimmäinen iso työ, josta oma ura lähti liikkeelle. Ilman yleistä kilpailua he eivät olisi voineet saada niin vaativaa toimeksiantoa. Kokemukseni mukaan kaikissa näissä kohteissa lopputulos ja toteutus onnistuivat todella hyvin.”

Samalla Espoossa kehittyi tilaajaosaaminen, kun kilpailuja järjestettiin systemaattisesti.

Kun Lukin myöhemmin 2010-luvulla siirtyi Vantaan kaupunginarkkitehdiksi vetämään julkisten rakennushankkeiden tilaaja- ja rakennuttajatehtäviä, hänellä oli viemisinään Hagmanin alaisuudessa opittua laatuaajattelua.

Vantaan talous oli tiukka, mutta päiväkoteja rakennettiin. Niiden suunnittelussa ryhdyttiin Lukinin johdolla painottamaan laatua. Syntyi arkkitehtonisesti kiinnostavia rakennuksia, kuten Finlandia-palkinto-

ehdokkaana ollut Vaaralanpuiston päiväkoti sekä Martinlaakson ja Tikkurilan päiväkodit.

Lukinia on ilahduttanut etenkin käyttäjiltä saatu positiivinen palaute.

”Kuulemma näihin päiväkoteihin on ollut hyvää rekrytoida henkilökuntaa, kun tiloista pidetään.”

HANKINTALAKIA UUDISTETTAVA

Lukin korostaa, ettei ole tullut Safaan minkään valmiin agendan kanssa, vaan ”agendat luodaan yhdessä”. Laatuperusteiset hankinnat julkisessa rakentamisessa ovat kuitenkin yksi asia, joita hän haluaa myös Safan pääsihteerinä edistää.

”Arkkitehtisuunnittelua, aivan kuten kaikkia immateriaalipalveluja, vaikkapa hoivapalveluja, pitäisi pystyä hankkimaan niin, että määräävänä tekijänä on hinnan sijaan laatu.”

Nykyinen hankintalaki ei tätä kovin hyvin tue, Lukin sanoo. Hankintalain taustalla vaikuttaa EU:n hankintadirektiivi, jonka uudistaminen pitäisi saada polkaisua käyntiin.

”Valtion tulisi vaikuttaa EU:n suuntaan, ja meidän kansalliseen lainsäädäntöömme pitäisi implementoida mahdollisuus tunnistaa immateriaalipalvelut ja erityisesti arkkitehtisuunnitteluun liittyvät erityispiirteet. Sama koskee esimerkiksi insinöörisuunnittelua, myös siellä liian kova hintakilpailu syö osaamista.”

Nykyisenkin hankintalain puitteissa laatuperusteiset hankinnat ovat mahdollista, kuten Lukinin kokemukset Espoosta ja Vantaalta osoittavat. Lisäksi alle 60 000 euron hankintoja ei säätele hankintalaki vaan kuntien omat ohjeistukset, Lukin muistuttaa. Niissä kunnilla olisi nyt jo kaikki mahdollisuudet huomioida myös laatuperusteet.

**Vaikka nyt on
täystyöllisyys, jatkuva
kouluttautuminen
on tärkeää.**

Tilaaajalta se vaatii osaamista, jota ei välttämättä aina löydy. Niinpä katsotaan helposti vain hintaa. Tähän liittyen Lukinilla on viesti suunnittelupalveluja tarjoaville arkkitehdeille: jos hankinnan voittoa selvästi alihinnoiteltu projekti, kannattaa tehdä hankintaoikaisu. Se osoitetaan tilaajaorganisaatiota valvovalle poliittiselle elimelle, esimerkiksi lautakunnalle.

”Hankintaoikaisu on hankintalain sallima mahdollisuus, ja selvitysten mukaan valtaosa oikaisuopyynnöistä on menestynyt. Meillä ollaan hirveän arkoja käyttämään sitä, vaikka se on aivan neutraali keino.”

Oikaisusta hyötyy myös tilaaja. Jos selvästi alihintainen tarjous hyväksytään, tiedossa on todennäköisesti lisäkustannuksia projektin edetessä, tai suunnittelutyön laatu jää kehnoksi.

”Jos arkkitehdit eivät käytä mahdollisuutta hankintaoikaisuun, ei tule tietoa tilanteista, joissa julkisten hankintojen tilaaminen ei ole toiminut optimaalisella tavalla.”

PÄÄTÖKSENTEON YTIMESSÄ

Yksityisellä ja julkisella puolella työskentelyn jälkeen järjestömaailmaan siirtyminen on merkinnyt Lukinille ”heittäytymistä uudenaiseen toimintaympäristöön”. Tehtävässä veti puoleensa mahdollisuus toimia arkkitehtien ja arkkitehtuurin hyväksi.

”Se on minulle motivoivaa. Arkkitehtuuri on lähellä sydäntäni, siitä ei pääse mihinkään.”

Haastatteluhetkellä Lukin on työskennellyt Safassa vasta pari kuukautta, mutta ehtinyt jo tehdä havainnot. Ensinnäkin järjestön monipuolisuus on yllättänyt: sen lisäksi että Safa on jäsentensä muodostama yhteisö, ammattijärjestö ja yhteiskunnallinen ja poliittinen vaikuttaja, se on myös kiinteistönomistaja, kustantaja ja varainhoitaja, muiden muassa.

Lisäksi Lukin on ollut vaikuttunut osaamisesta, jota järjestön sisältä löytyy.

”Järjestöt ovat ratkaisevassa roolissa siinä, mikälaiseksi suomalainen yhteiskunta on kehittynyt. Safassa on yli 3800 jäsentä ja 250 luottamushenkilöä. Se on valtava resurssi, ja siinä on Arkkitehtiliiton voima.”

Arja Lukin

- Syntynyt vuonna 1964 Nivalassa
- Suomen Arkkitehtiliiton pääsihteeri vuodesta 2022
- Toiminut luottamustehtävissä Safassa kilpailutoimikunnassa, rakennustoimikunnassa ja liiton hallituksessa
- Vantaan Aviapoliksen alueen projektijohtaja 2016–2022
- Vantaan kaupunginarkkitehti 2013–2016
- Espoon apulaiskaupunginarkkitehti 2010–2013
- Rakennuttaja-arkkitehti Espoon kaupungin tilakeskuksessa 2001–2010
- Työskennellyt arkkitehtitoimistoissa eri puolilla Suomea opiskeluajoista vuoteen 2001 asti
- Valmistui arkkitehdiksi Oulun yliopistosta 1994
- Puoliso arkkitehti Jukka Kauto
- Harrastaa laskettelua, patikointia ja taidetta. ”Käyn paljon taidenäyttelyissä ja korona-aikana aloin itsekin taas maalata uudelleen. Siinä uppoutuu ihan omaan maailmaansa.”

Lukin nostaa esiin maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen keskittyneen MRL-työryhmän.

”Se on tehnyt työtä yhdessä monta vuotta. Työ on ollut sitkeää puurtamista. Kävipä rakentamislakiehdotuksen miten vain, on tärkeää että Arkkitehtiliitto on antanut lakiehdotuksesta eri vaiheissa lausuntoja ja niitä käsitellään nyt eduskunnan valiokunnissa. Siinä ollaan päätöksenteon ytimessä.”

Osaamisen ja koulutuksen kehittäminen on Lukinista yksi Safan keskeisimmistä tehtävistä tällä hetkellä, ja hyvin valittu painopiste järjestön toiminnassa.

”Tulevaisuudessa ei välttämättä enää pärjää sillä, että on valmistunut arkkitehdiksi. Vaikka nyt on täydyöllisyys, jatkuva kouluttautuminen on tärkeää, koska uusia, ’pakko tietää’ -osaamistarpeita tulee koko ajan.” ●

Kun ovelta vaaditaan mahdottomia

MUOVILAMI OY
Hygieenisia LAMI-ovia yli 50 vuoden kokemuksella ja ammattitaidolla
www.lamidoors.com

Tuhotaan yhtäällä, suojellaan toisaalla

Syken hankkeessa selvitetään, voisiko Suomessa hyödyntää ekologista kompensatiota luontokadon vähentämiseksi esimerkiksi rakennushankkeissa.

Ekologisesta kompensatiosta virittelään työkalua luontokadon vähentämiseksi. Suomen ympäristökeskus Syken johdolla toteutetaan ekologisen kompensatiion pilotointihanke, jonka osana järjestettiin seminaari aiheesta syyskuussa.

Ekologisessa kompensaatiossa hyvitetään ihmisen aiheuttamaa luonnon monimuotoisuuden vähenemistä. Kompensaatiossa parannetaan luonnon tilaa toisaalla, jos esimerkiksi rakentamisen alle jää luontoa, kuvasi professori **Markku Ollikainen** seminaarissa. Tavoitteena on, että toteutettu parannus on ekologisesti vähintään yhtä merkittävä kuin aiheutettu haitta. Kompensatio toimii ”pilaaja maksaa” -periaatteella.

Ekologisen kompensatiion keinoja ovat ennallistamis- ja suojeluhyvytys. Ennallistamisessa voidaan esimerkiksi palauttaa ojitettu suo tai ihmisen muokkaama virtavesistö lähemmäs luonnontilaa, kertoi Suomen ympäristökeskuksen kehittämisspäälikkö **Minna Pekkonen**.

Suojeluhyvytyksessä taas suojellaan jo olemassa oleva arvokas luontokohde, kuten tietty metsä. Erityisen tärkeitä ovat vanhat tai luonnonmukaiset metsät. Hyvityskohde on hyvä suojella pysyvästi, ovathan aiheutetut haitatkin pysyviä.

Ensisijainen vaihtoehto on kuitenkin luonnon heikentämisen välttäminen, ja vasta jos ei muu auta, turvaudutaan kompensointiin. Puhujien mukaan on tärkeää tunnistaa, onko esimerkiksi rakentamista seuraava luontohaitta yhteiskunnallisesti välttämätön ja miten haittoja voisi paikallisesti minimoida.

VAIHTELEVIA TULOKSIA

Onko ekologisella kompensatiolla siten ekologistia perusteita? Luonnontieteellisen keskusmuseon tutkijatohtori **Joel**

Jalkasen mukaan Suomessa soiden suokasviyhteisöt alkavat palautua kohti luonnontilaa kymmenen vuotta ennallistamisen jälkeen.

Kansainväliset esimerkit kompensoinnista eivät ole yhtä rohkaisevia. Seuratuista vajaasta viidestäkymmenestä kompensatiorakennuksesta vain kolmannes on onnistunut. Kompensatiion

Näillä näkymin
kompensatiota
esitetään
Suomessa
vapaaehtoiseksi
toimenpiteeksi.

vaikutusten arviointi on myös vaikeaa. Esimerkiksi Länsi-Australiassa kompensatiorakennuksista vain 39 prosentissa toimenpiteiden onnistuminen pystyttiin ylipäättään arvioimaan.

Maailmalla kompensatiorakennusten kompastuskiviä ovat olleet muun muassa puutteellinen valvonta, epäselvät, epämääräiset tai huonot kriteerit, huonot rajaukset siitä, mitä ei voi kompensoida, epäselvät vastuut, seurannan puute sekä avoimuuden puute ja läpinäkyvättömyys.

Näillä näkymin kompensatiota esitetään Suomessa vapaaehtoiseksi toimenpiteeksi, jota esimerkiksi kaupungit voisivat toteuttaa. Vireillä olevassa EU:n ennallistamisasetuksessa luontoa on tar-koitus palauttaa pikkuhiljaa alkuperäi-

seen tilaan. Asetusehdotuksen mukaan viheralueita tulisi lisätä kaupungeissa ja kunnissa.

Viherrakenne tasaa esimerkiksi lämpösaarekeilmiötä tai rankkasateiden vaikutuksia, kun ilmastonmuutos äärevöittää sääilmiöitä. Saksassa rakennuslaki kaava-alueella ja luonnonsuojelulaki sen ulkopuolella velvoittaa hankkeen toteuttajan kompensoimaan korvaavilla (ersetzen) ja tasapainottavilla (ausgleichen) toimenpiteillä rakentamisen kielteisiä vaikutuksia luontoon.

KRITIIKKIÄ

LUONNONSUOJELIJOILTA

Luonnonsuojelupiireissä on esitetty kritiikkiä ekologista kompensointia kohtaan. Kompensointi nähdään anekapana, jossa luonnon tuhoaminen voidaan korvata suojelemalla ja säilyttämällä luontoa jossain toisaalla. Tämän pelätään esimerkiksi mahdollistavan kaivosyhtiöiden toimimisen luonnonsuojelualueilla. Lisäksi yhteismitallisia kohteita on vaikea löytää, eivätkä elinympäristönsä menettäneet lajit välttämättä löydy uudelle alueelle.

Helsingissä on käyty kiivasta keskustelua Malmin lentokenttäalueen ja Kumpulanmäen vaahteralehdon rakentamisesta. Molemmat ovat arvokkaita ja ainutkertaisia luontokokonaisuuksia, joiden muodostumainen on vienyt vuosikymmeniä – kuinka kompensoit vastaavan?

PEKKA HÄNNINEN

Elissa Aalto -näyttely Ouluun

OULUSSA avautuu tammikuussa arkkitehti **Elissa Aallon** elämäntyötä esittelevä näyttely.

Elissa Aallon (1922–1994) syntymästä on tänä vuonna kulu-
nut sata vuotta. Alvar Aalto -säätiön tuottama *Arkkitehti Elissa Aalto* -kiertonäyttely on ollut tänä syksynä esillä Rovaniemellä, Tammissaarella ja Alajärvellä.

Näyttely valottaa Elissa Aallon julkista ja yksityistä roolia **Alvar Aallon** arkkitehtitoimiston arjessa. Mieheensä kuoleman jälkeen Elissa Aalto johti toimistoa vuosina 1976–1994 ja saattoi loppuun useita keskeneräisiä rakennushankkeita.

Elissa Aallon johdolla valmistuivat muun muassa Lahden Ristinkirkko (1969–79) ja Santa Maria Assunta -kirkko (1966–80) Riolaassa Italiassa sekä Essenin oopperatalo Saksassa (1959, 1983–88). Elissa Aalto vastasi myös Jyväskylän kaupunginteaterin (1964–82), Seinäjoen kaupunginteatterin (1981–87) sekä Rovaniemen kaupungintalon (1963–88) ja Lappia-talon (1961–75) rakentamisesta.

Marraskuussa ilmestyi myös ensimmäinen Elissa Aallosta kertova teos *Arkkitehti Elissa Aalto*, joka valottaa arkkitehdin vähän tunnettua henkilöhistoriaa ja taiteellista tuotantoa. Julkaisun viidessä eri artikkelissa avataan näkymiä hänen rooliinsa Alvar Aallon puolisona, kollegana ja tämän rakennusperinnön vaalijana. Kirja on suomeksi ja englanniksi.

Elissa Aalto Riolan kirkon rakennustyömaalla Italiassa.

Arkkitehti Elissa Aalto -näyttely on esillä Oulun Muotoilukeskus Protossa 19.1.–11.2.2023.

Arkkitehti Elissa Aalto, toim. Mia Hipeli, Alvar Aalto -säätiö 2022.

Vastuullisen rakentamisen kumppani

Tarjoamme luotettavat, yhteensopivat ja Suomen oloihin testatut ratkaisut.

www.saint-gobain.fi

SAINT-GOBAIN

3800 jäsentä

Suomen Arkkitehtiliiton jäsenmäärä on tänä vuonna ylittänyt 3 800 jäsentä ensimmäistä kertaa 2000-luvulla. Jäsenistä noin 3 150 on yliopistotason tutkinnon suorittaneita arkkitehteja, opiskelijajäseniä on 650.

14 asiantuntijaa

Uudelle arkkitehtuuri- ja designmuseolle on nimetty kansainvälinen neuvonantajaryhmä, joka koostuu neljästätoista arkkitehtuurin ja designin sekä museo-alan, taiteen ja teknologian asiantuntijasta. Ryhmän muodostavat **Paola Antonelli, Liza Chong, Caterina Fake, Eva Franch i Gilabert, Indy Johar, Nimco Kulmiye Hussein, Ervin Latimer, Linda Liukas, Kieran Long, Joar Nango, Héctor Noval, Eeva-Liisa Pelkonen, Johannes Suikkanen ja Teemu Suviala.**

94 työtöntä

Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastojen mukaan syyskuun 2022 lopussa yhteensä 94 arkkitehtia oli ilmoittautunut työttömiksi työnhakijoiksi. Lomautettuja ja työllistettyjä oli yhteensä 33. Vuotta aiemmin työttömänä oli 125 arkkitehtia.

Lähteet:
Suomen Arkkitehtiliitto
Uusi arkkitehtuuri- ja designmuseo
Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastot

SITAATTI

”Milloin aletaan puhua 1970-luvun lähiömaiseman vaalimisesta?”

Aalto-yliopiston maisema-arkkitehtuurin professori **Ranja Hautamäki** Kenen lähiö? -seminaarissa Vantaan Myyräncolossa 25.11.

Lahden uudistettu arkkitehtuuripoliittinen ohjelma valmistui

LAHDEN UUDISTETUN arkkitehtuuripoliittisen ohjelman eli Apolin tavoitteina on vaalia kulttuuriympäristöä ja kehittää Lahtea elinvoimaisena ympäristökaupunkina sekä menestyvänä muotoilu- ja kulttuuriosaamisen keskuksena. Ohjelmassa listataan erilaisia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Apolin päätavoite on kannustaa rakentamisesta päättäviä tahoja tekemään kunnianhimoisia, laadukkaaseen rakennettuun ympäristöön johtavia ratkaisuja, kertoo Lahden Apoli-työryhmää vetänyt arkkitehti **Päivi Airas** Lahden kaupungin tiedotteessa.

Lahden Apoli uudistettiin, sillä edellisen, kymmenen vuotta käytössä olleen ohjelman tavoitteita oli jo saavutettu ja suurin osa toimenpiteistä toteutettu.

Lisätietoja: lahti.fi/asuminen-ja-ymparisto

Lentoaseman alakatto ja Turun toripaviljongit palkittiin

HELSINKI-VANTAAN lentoaseman sisäänkäyntirakennuksen alakatto on valittu vuoden 2022 Puupalkinnon voittajaksi.

Palkintoperusteiden mukaan puun käyttö on taidokasta ja sen tuoma tunnelma ainutlaatuisen rauhoittava hektisessäkin ympäristössä. Sisäänkäyntirakennuksen arkkitehtisuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto ALA. Puupalkinnon myöntää Puuinfo.

Teräsrakenneyhdistys on myöntänyt Vuoden 2022 Teräsrakenne -palkinnon Turun toripaviljongeille. Palkintolautakuntaa ihastutti paviljonkien keveys, joka on syntynyt oivaltavalla lasin, puun ja teräksen yhdistelyllä.

Toripaviljonkien arkkitehtisuunnittelusta vastasivat pääsuunnittelijana toiminut Jari Tschernij Schauman Arkkitehteista sekä työryhmä **Ted Schauman, Kristian Kontula ja Jonas Nordgren** Schauman & Nordgren Architects’istä.

Pienoismallitoimisto HELIÖVAARA

www.jaakkoheliovaara.fi

050 4337 499

CNC-työstöt, 3D-tulostus

Uudisrakennus on huono vetovoimatekijä, jos sen taustalta löytyy purkuhanke

Suomen rakennushistoria on lyhyt, ja kunnat hääriävät sen kaitsijoina kuin itsetunto-ongelmista kärsivät teinit, kirjoittaa Sanna Puutonen kolumnissaan.

SANNA PUUTONEN

Entinen kotikau-punkini lähes-tyy minua postitse kerran puolessa vuodessa. ”Lapua loves U” -mainos-lehtinen muistuttaa

kaltaisiani etelään eksyneitä veronmaksajia kaikesta siitä hyvästä ja kauniista, joka paluumuuttajaa vanhoilla kulmilla odottaa. Viimeisin julkaisu esitteli kaupunkiin juuri valmistuneita kouluja.

Virhearvio markkinoijat! Minua ette uutta esittelemällä saa – muistan vielä liian hyvin, mitä sen tieltä on viety.

Lapualla on lahdattu koulurakennuksia lähtöni jälkeen tarmolla, joka hirvittää jopa eteläpohjalaiseen yritteliäisyyteen tottunutta ekspattia. Tarina on aina sama: käytössä olevien ja toimivien rakennusten ylläpitokorjauksia laiminlyödään systemaattisesti, kunnes rakennus on ”saavuttanut elinkaarensa pään” – eli livennyt kaupungin budjettiin sopivan saneerauksen ulottumattomiin.

Yksi surullisimmista esimerkeistä on **Viljo Saarisen** suunnittelema Liuhtarin koulu. 1950-luvun kouluarkkitehtuuria vivahteikkaalla ja hienopiirteisellä tavalla edustaneen rakennuksen peruskorjauksesta keskusteltiin kaupunginhallituksessa vielä 2010-luvun alussa, mutta vuosikymmenen lopulla korjaushanke vaihtui purku-urakkaan. Sama kohtalo odottaa Lapuan vanhaa lukiorakennusta ja Museoviraston suojelemaa puukoulua kaupungin keskustassa.

Kotopuolellani rakennusten elinajan-odote yltää harvoin kolminumeroiseen lukuihin.

Lähtöleikkauksessa Lapuan kaupunkikuvasta katoaa todennäköisesti

ainakin **Onni Tarjanteen** piirtämä patruunatehtaan ruokala. **Ahti Korhosen** modernistinen linja-autoasema ehti jo mennä, tilalle kuntalaiset saivat tyhjän asfalttikentän.

TASAPUOLISUUDEN NIMISSÄ on todettava, ettei purkuvimma koske ainoastaan Lapuaa. Vieressä Seinäjoella tuntuu olevan vallalla käsitys, että koko kaupungin keskusta kannattaa laittaa uusiksi viidenkymmenen vuoden välein. Myös nykyinen kotikaupunkini Helsinki on pulassa laiminlyötyjen arvorakennustensa kanssa: mittavaa ja kallista remonttia kaipaavat ainakin Lastenlinnan ja Lapinlahden sairaalat.

Suomen kunnilla menee huonosti. Ehkä juuri tätä mielikuvaa vastaan taistellakseen ne laittavat imagonsa herkästi uudishankkeiden varaan. Uuden luominen viestii ilmeisesti elinvoimaisuudesta – luomistyön lähtökohdista riippumatta.

Kiinnostavaa on, että vanhaa purkamalla ja uutta rakentamalla kunnat luopuvat samalla mielikuvatyön näkökulmasta arvokkaimmasta pääomastaan: siitä, mikä erottaa ne kaikista muista.

Lapualla on lahdattu koulurakennuksia lähtöni jälkeen tarmolla, joka hirvittää jopa eteläpohjalaiseen yritteliäisyyteen tottunutta ekspattia.

Lapualaisten luulisi ymmärtävän tästä jotain. Saihan kaupungin merkittävien nähtävyyksien Vanha Paukku alkunsa restaurointihankkeesta, jossa vanhan patruunatehtaan tehdasmiljöön kunnostettiin koko maakunnan tasolla ainutlaatuisiksi kulttuurikeskukseksi.

SUOMEN RAKENNUSHISTORIA on lyhyt, ja kunnat hääriävät sen kaitsijoina kuin itsetunto-ongelmista kärsivät teinit. Yläkoulun saniteettitilojen seinäkirjoituksia muistuttaviin markkinointilauseisiin tekisi mieli vastata samantasoisilla elämänviisauksilla: jos ei ensin opi rakastamaan itseään, on vaikeaa rakastaa muita.

Ja jottei (kovasti kattoremonttia kaipaavan) kaupungintalon saliin kokoon-
tunut kunnanvaltuusto vallan punastu, voidaan puhua myös rahasta. Olemassa olevan ylläpitäminen on taloudellisesti – ja ilmaston näkökulmasta – yleensä kannattavampaa kuin purkaminen ja kokonaan uuden rakentaminen.

Kapealla ajanhetkellä murtopallo saattaa toki osoittautua kaupungin kukkarolle kevyimmäksi vaihtoehdoksi. Purkuhankkeiden taloudelliset vaikutukset ulottuvat kuitenkin pitkälle tulevaisuuteen. Paluumuuttajia on vaikea haalia, jos raitin varrelta ei löydy enää mitään, minkä luokse palata.

Kirjoittaja on kirjailija, markkinoinnin ammattilainen ja entinen arkkitehtiotiskelija, jonka viime vuonna ilmestynyt esikoisteos Sydänmuuri ammensi aiheensa arkkitehtuurista.

SILJA YLITALO

Yhtenä esimerkkinä hyvistä päivänvalo-olosuhteista nykyrakentamisessa professori Kimmo Lylykankaalle tulevat mieleen Kalasataman tornitalot. ”Juuri yllätyin, miten hienoilta ne näyttävät, kun tulee yöllä etelästä laivalla. Korkeaa rakentamista on kritisoitu paljon, mutta uskon että sillä tavoin tulee aika valoisia asuntoja, kun näkymä on täydellisen esteetön.”

Suomen kaupungeissa rakennetaan tällä hetkellä tiiviitä kortteleita. Asuntojen valoisuuteen vaikuttavat muun muassa ympäröivien rakennusten väri, parvekeratkaisut, ikkuna- ja parvekelasien määrä sekä huoneiden syvyys.

Päivänvaloa, kiitos!

Muihin Euroopan maihin verrattuna Suomessa on vain vähän määräyksiä asuntojen päivänvalaistuksesta. Päivänvalo-olosuhteita tutkineet arkkitehdit pelkäävät, että meillä rakennetaan liian pimeitä asuntoja.

Teksti SILJA YLITALO

Kaikissa Suomen naapurimaissa – mahdollisesti Venäjää lukuunottamatta – ja isossa osassa muuta Eurooppaa on Suomea tiukemmat määräykset rakennusten päivänvalaistuksesta, sanoo arkkitehti **Hanna Vikberg**.

Tengbom arkkitehdeilla työskentelevä Vikberg tekee Tallinnan teknilliseen yliopistoon väitöskirjaa päivänvalon vaikutuksesta tilakokemukseen. Määräyksiin ja laskentamalleihin hän perehtyi laatiesaan ympäristöministeriölle vuonna 2020 julkaistua selvitystä päivänvalo-olosuhteiden ohjaus- ja arviointimenetelmistä.

”Virolla on oma päivänvalostandardinsa, Ruotsissa sellainen on ollut jo 1980-luvulta lähtien.”

Suomessa standardia tai muita erityisiä menetelmiä rakennusten päivänvalaistuksen ohjaamiseen ei ole. Käytännössä ainoat asuntojen valoisuutta säätelevät määräykset ovat, että ikkunapinta-alan tulee olla vähintään kymmenen prosenttia huoneen lattiapinta-alasta ja huoneen pääikkunan edessä pitää olla vähintään kahdeksan metriä rakentamattomaa tilaa.

Ruotsissa ja Tanskassakin voidaan soveltaa kymmenen prosentin sääntöä, Vikberg sanoo, mutta toisin kuin Suomessa, sitä ei voi käyttää kaikissa tilanteissa, esimerkiksi tiiviissä rakentamisessa.

”Monissa selvityksissä on osoitettu, että kymmenen prosentin ei aina riitä. Jos rakentaa avaralle pellolle niin siltäkin tulee varmasti ihan hyvä. Mutta jos rakennuskanta on tiivistä ja korkeaa, rungot syviä ja julkisivut tummia, se ei ole tarpeeksi.”

Kysymys päivänvalon riittävydestä asuinrakentamisessa on noussut ajankohtaiseksi Suomessa 2000-luvun tiiviin kaupunkirakentamisen myötä. Toinen syy on vuonna 2018 voimaan astunut eurooppalainen päivänvalostandardi Daylight in Buildings, johon ympäristöministeriön tilaama selvityskin liittyi. Se on periaatteessa myös Suomen kansallinen standardi, mutta koska siihen ei viitata suomalaisissa määräyksissä, se ei käytännössä ole voimassa.

Monessa Euroopan maassa päivänvalolaskentaa on tehty muodossa tai toisessa jo pitkään, joten uuteen eurooppalaiseen standardiin siirtyminen ei välttämättä ole suuri askel, vaikka standardi onkin melko monimutkainen. Suomelle sen käyttöönotto olisi nykytilanteessa liian haastavaa, sillä meiltä puuttuu vielä perustason osaaminen päivänvalolaskennasta, Vikberg toteaa.

LISÄÄ TUTKIMUSTA TARVITAAN

Alunperin Vikberg päätyi päivänvalotutkimuksen pariin diplomityössään. Tutkielma luonnonvalon hyödyntämisestä kerrostaloasunnoissa valmistui vuonna 2014.

”Olin kiinnostunut päivänvalosta arkkitehtuurissa, ja ihmettelin miksei sitä opetettu koulussa. Diplomityö oli viimeinen mahdollisuus oppia aiheesta jotakin ennen valmistumista.”

Vikbergistä oli yllättävää, miten vähän rakennusten päivänvalaistusta oli Suomessa tutkittu siihen nähden, miten paljon kansainvälistä tutkimusta aiheesta on tehty.

”Ainoa suomalainen tutkimus, jonka löysin diplomityötä tehdessäni, oli vuodelta 1976. Meillä valon tärkeydestä arkkitehtuurissa puhutaan paljon, mutta tutkimuksessa se ei näy.”

Vikberg arvelee, että yhtenä syynä saattaa olla juuri määräysten puute. Esimerkiksi Ruotsissa monilla kaupungeilla on omat päivänvalo-ohjeensa, jotka on otettava huomioon rakennuslupaa hakiessa. Niinpä päivänvaloon liittyviä kysymyksiä myös opetetaan ja tutkitaan enemmän.

Usein ajatellaan, että arkkitehdit osaavat suunnitella valoisa asuntoja intuitiivisesti, ilman monimutkaisia kaavoja ja laskentamenetelmiä. Monesti se pitääkin paikkansa, Vikberg sanoo.

”Kyllä meille koulussa opetetaan, että tiloissa pitää olla valoa, ja valon arvo ymmärretään hyvin. Mutta nykyään näkee myös sen verran pahoja esimerkkejä, että olisi ehkä voinut olla hyvä tehdä joitain laskelmia etukäteen.”

Iso osa asuntojen valoisuuteen vaikuttavista ratkaisuista määritetään nykyään jo kaavassa, Vikberg muistuttaa. Suunnittelevan arkkitehdin liikkumavara jää usein pieneksi.

”Kaupunkisuunnitteluvaiheessa päätetään esimerkiksi, kuinka kaukana rakennukset ovat toisistaan eli miten tiiviisti rakennetaan. Myös runkosyvyyteen vaikuttavia ratkaisuja tehdään jo siinä vaiheessa, samoin julkisivujen väristä ja parvekkeista määrätään usein kaavassa.”

Ovatko nykyään rakennettavat asunnot sitten pimeämpiä kuin ennen?

”En osaa sanoa, koska en ole sitä tutkinut, mutta näppituntumani on että ovat.”

YLLÄTTÄVÄ TULOS

Laajaa tutkimusta uusien suomalaisten kerrostaloasuntojen valoisuudesta ei ole, mutta yksi kiinnostava analyysi löytyy.

Tallinnan teknillisen yliopiston arkkitehtuurin professori **Kimmo Lylykangas** laski vuonna 2017 Jätkäsaaren suunnittelemansa kerrostalon päivänvalo-olosuhteet osana Valoisa ja energiatehokas kerrostalo -hanketta. Siinä etsittiin tasapainoa toisaalta energiatehokkuuden ja toisaalta asuntojen valoisuuden välillä. Niihin vaikuttavat osin samat seikat, mutta päinvastaisilla tavoilla.

Laskennan tulos oli Lylykankaalle yllätys. Tai oikeastaan järkytys. Kävi nimittäin ilmi, että valtaosassa asuntoja päivänvaloa saatiin alle kaikkien suositusten, vaikka tavoite oli juuri päinvastainen.

”Olin ajatellut, että lasitettu parveke olisi ollut hyvä keino pitää seinä auki ja saada paljon valoa sisään, ja muodostaa samalla energiatehokkuutta parantava puskurivyöhyke sisä- ja ulkotilojen väliin.

KATJA TÄHJÄ

Arkkitehti Hanna Vikbergin mielestä ihmisen oma kokemus tilan valoisuudesta on tärkeämpi kuin laskemalla saadut tulokset. Vikberg tekee väitöskirjaa päivänvalon kokemuksesta Tallinnan teknilliseen yliopistoon.

Käytännössä parveke romahdutti valon määrän sisällä.”

Kyse oli koko julkisivun mittaisesta, sisään vedetystä parvekevyöhykkeestä, joka on nykyään yleinen ratkaisu asuinrakentamisessa.

Lylykangasta jäi kaihtamaan, ettei päivänvalosuhdetta saatu kunnolla enää korjattua siinä vaiheessa kun tilanne valkeni.

”Talo oli jo kaavassa määritelty pieneksi, kuusi-kerroksiseksi umpikortteliksi, joten aika vähän oli tehtävissä.”

Mitä vähemmän ikkunasta näkee taivasta, sitä huonompi on asunnon päivänvalosuhte, Lylykangas tiivistää. Pieni ja korkea umpikortteli rajoittaa taivasnäköä, ja kun ikkunoiden edessä on vielä putkimainen, upotettu parveke, päivänvalon saanti heikkenee dramaattisesti.

Tulosten selvittyä asuntojen valoisuutta pyrittiin parantamaan suurentamalla ikkuna-aukotuksia ja muuttamalla vasta suunnitteilla olevien viereisten korttelien rakennusten julkisivut punatiilisistä vaaleiksi.

”Vaikka yritimme järjestää pohjan niin, että pienistäkin asunnoista olisi kahteen suuntaan ikkunoita, emme saaneet päivänvalosuhdetta hyväksi.”

Energiatohokkuuteenkaan julkisivun mittaisella parvekevyöhykkeellä ei lopulta ollut paljon vaikutusta.

”Tämän jälkeen en tekisi enää taloa samalla tavalla, vaan upottaisin parvekkeet runkoon paremmin niin, että kaikista huoneista olisi myös suora ikkunayhteys ulkotilaan.”

UMPIKORTTELIN RISKIT

Tapaus on saanut Lylykankaan pohtimaan umpikorttelirakennetta ylipäättään.

”Sata vuotta sitten modernistit kritisoivat umpikortteleita juuri valottomuudesta. Sen jälkeen ryhdyttiin tekemään erilaista korttelityyppiä. Nyt kun on taas pitkän tauon jälkeen alettu rakentaa kaupunkikeskustoja, umpikortteli on löydetty uudelleen, mutta unohdettu kritiikki, jota sitä kohtaan esitettiin.”

Tilanne on oikeastaan vielä huonontunut sadassa vuodessa, sillä nykyään sisä- ja ulkotilan välissä on useampia lasikerroksia kuin ennen. Se parantaa energiatohokkuutta, mutta sillä voi olla yllättävän suuri vaikutus asuntojen valoisuuteen.

”Ikkunassa saattaa olla neljäkin lasikerrosta ja sitten vielä parvekelasi viidentenä. Jokainen kerros leikkaa valon määrää sisätiloissa.”

Toisaalta jos umpikortteli on suuri tai kerroksia vähemmän, päivänvalosuhte sisällä paranee. Tarkastelu vahvisti myös vanhan nyrkkisäännön: jos ikkunan yläreunaa nostetaan ylemmäs, päivänvaloa saadaan enemmän. Toisaalta se osoitti myös, että runkoon upotettu lipallinen parveke kumoo säännön.

”Umpikorttelia ei tarvitse kokonaan hylätä, mutta sen riskeistä kannattaa olla tietoinen.”

Vaikka tulos ei ollut odotetun kaltainen, oli Jätkäsaaren korttelin päivänvalotarkastelusta hyötyäkin, Lylykangas sanoo. Numeerinen analyysi osoitti selvästi, että tiivis korttelirakenne, syvärunkoiset rakennukset ja matalat ikkunat ovat valoisuuden kannalta tuhoisa yhdistelmä.

VAPAAEHTOISUUDEN POHJALTA

Vaikka Suomessa päivänvalo-ohjaus on naapurimaihin verrattuna minimaalista, Lylykangas ei innostu ajatuksesta laskelmien tekemisestä pakolliseksi.

”Suunnitteluun ei tarvita enää yhtään lisää byrokratiaa”, Lylykangas sanoo.

”Toisaalta jos on riski, että syntyy pimeitä asuntoja, vaikka jo sata vuotta sitten tiedettiin että näin voi käydä, niin onhan se vaarallista.”

Ratkaisu voisi olla vapaaehtoinen sertifikaatti, joka osoittaisi, että päivänvalo-olosuhteet asunnossa ovat laadukkaat, Lylykangas pohtii. Se olisi teknisesti mahdollista yhdistää esimerkiksi yläilämpenemistarkasteluun, joka on joka tapauksessa tehtävä ennen rakennusluvan hakemista.

”Itselläni on ollut sellainen käsitys, että arkkitehti osaa kokemusperäisesti varmistaa, ettei synny liian valottomia tiloja. Mutta kaikissa tilanteissa se ei ole ihan helppoa: esimerkiksi katukuilun syvyyden ja monien lasikerrosten vaikutusta ei aina huomaa. Tällöin laskenta voisi toimia varoituskellona, joka hälyttää, jos asunnoista uhkaa tulla pimeitä.”

Jos kuitenkin päädyttäisiin siihen, että tiukempia määräyksiä tarvitaan, Lylykangas rajoittaisi ne koskemaan korkeintaan tiivistä rakentamista, ja silloinkin voisi riittää pelkästään yhden katutason asunnon päivänvalo-olosuhteiden laskeminen koko talon sijaan.

Tärkeää olisi myös selvittää asukaskokemusta.

”Vaikka mittarit sanoisivat mitä, niin jos asukkaat eivät koe, että asunnot ovat pimeitä, niin mitä niistä sitten muuttamaan.”

Siitä ehkä saadaan tietoa myöhemmin, kun Hanna Vikbergin väitöstutkimus päivänvalon kokemuksesta etenee.

Myös Vikberg suhtautuu uusiin määräyksiin varauksella.

”Toivoisin ettei tarvitsisi mennä pakon kautta. Raja-arvojen määrittelyssä on se vaara, että minimistä tulee maksimi, eikä enää edes pyritä parempaan.”

Suunnittelevana arkkitehtina Vikbergia ahdistaa ajatus jatkuvista lisävaatimuksista.

”Meillä alkaa olla valtava määrä asioita, jotka pitää ymmärtää ja hallita, kuten energiatehokkuus ja hiililaskelmat. Jos niitä tulee vielä lisää, voi käydä niin että arkkitehtuuri unohtuu eikä taiteelliselle luovuudelle jää tilaa.”

Mutta päivänvalotutkijan näkökulmasta määräykset voisivat olla hyväkin asia, Vikberg miettii.

”Pelkään että tällä hetkellä me luomme pimeitä rakennuksia. Päivänvalolaskentaan käytettävät ohjelmistot ovat kehittyneet valtavasti, ne ovat nykyään paljon helppokäyttöisempiä kuin vielä muutama vuosi sitten.”

Vikbergin mielestä aivan ensiksi pitäisi kuitenkin tehdä kunnollinen arvio Suomessa tällä hetkellä rakennettavien kerrostalojen päivänvalo-olosuhteista ja pohtia mahdollisia määräyksiä vasta sen jälkeen.

”Tärkeintä olisi, että tietoisuus päivänvaloon vaikuttavista seikoista kasvaisi. Uskon, että arkkitehdit, kaavoittajat ja rakennuttajat haluavat tehdä hyviä asuntoja, mutta kaikkea ei välttämättä tule etukäteen ajatelleeksi.” ●

Päivänvalotarkastelu tulossa ennemmin tai myöhemmin

Päivänvalotarkastelu on todennäköisesti jollain aikavälillä tulossa osaksi rakennusten suunnittelua Suomessaakin, sanoo rakennusneuvos **Pekka Kalliomäki** ympäristöministeriöstä. Sitä millä aikataululla ja missä muodossa – tarvitaanko määräyksiä vai riittääkö pelkkä ilmoitus – ei ole vielä mietitty.

”Tarvitaan yhteistä pohdiskelua ja selvittelyä siitä, mikä olisi viisas lähestymistapa. Arkkitehdit ovat tässä avainasemassa.”

Päivänvalotarkastelun tekee Kalliomäen mukaan tarpeelliseksi ennen kaikkea ilmastomuutos, pienen mutkan kautta.

”Yliämpötila on muodostumassa ongelmaksi koko rakennuskannassa, erityisesti uudisrakentamisessa. Vastaavasti kuin meidän talvessa ei pärjää ilman lämmitystä, tulevaisuudessa emme tule pärjäämään ilman jäähdytystä.”

Ja jotta energiaa ei tuhlaantuisi turhaan, jäähdytyksen rinnalle tarvitaan aurinkosuojausta, kuten erilaisia kaihtimia, katoksia ja markiiseja. Ne puolestaan vaikuttavat valon määrään sisällä.

”Aurinkosuojauksen vastapainoksi tarvitaan päivänvalotarkastelua.”

Päivänvalosuunnitteluun kannattaisi itse kunkin perehtyä, Kalliomäki toteaa.

”Hannan ja Kimmon raportti on hyvä lähtökohta. Siitä näkee, ettei tämä ole ihan helppo asia”, Kalliomäki sanoo viitaten **Kimmo Lylykankaan, Hanna Vikbergin ja Francesco de Lucan** raporttiin *Päivänvalo-olosuhteiden ohjaus- ja arviointimenetelmät* (2020), jossa käydään läpi erilaisia laskentamalleja ja päivänvaloon liittyviä määräyksiä eri maissa. ●

Tämän jälkeen en
tekisi enää taloa
samalla tavalla.

Ilmiöt

Rakennus itää paikasta

Australialaisen Kerstin Thompsonin arkkitehtuurille on ominaista herkkyys, jolla hän kuuntelee rakennuspaikkaa.

Teksti IRIS ANDERSSON

(Alla) Bundanon taide-
museo Illaroossa
Australiassa. Siltamainen
rakennus vahvistaa
taiteen ja maiseman
arvostusta ja kuvastaa
Thompsonin ekologista
lähestymistapaa paikan
luomiseen.

RORY GARDINER

Australialainen arkkitehti **Kerstin Thompson** (s. 1965) luennoi marraskuussa Aalto-yliopiston ja Arkkitehtuurimuseon kuratoimassa Architecture Speaks! -luentosarjassa.

Thompson perusti melbournelaisen Kerstin Thompson Architects (KTA) -arkkitehtitoimistonsa vuonna 1994. Toimisto suunnittelee paikkasidon-naista arkkitehtuuria, jossa sisätilat ja maisema luovat yhteen liukenevia ja kokonaisvaltaisia paikkoja, merkityksiä.

Kerstin Thompsonille sana *tontti* symboloi maisemaa, joka ei ole vain jotain topografista. Hän nostaa perinteisen maisemäkäsityksen rinnalle kulttuuri- ja tunnemaisheman sekä ekologisen maiseman. Samaistun tähän ajatusmaailmaan. Visuaalisen maailman rinnalla kulkevat lukuisat muut aistimaailmat.

Ääni-, tuoksu- ja miellemaisemien kautta paikkojen yksilölliset merkitykset korostuvat. Ne sitovat meidät maailmaan. Kuten brittiläis-australialainen kulttuuritutkija **Sara Ahmed** kirjoittaa teoksessaan *Tunteiden kulttuuripolitiikka* (2018): ”Mikä liikuttaa meitä, mikä saa meidät tuntemaan, on myös se mikä pitää meitä paikoillaan tai antaa paikan, jonne jäädä.”

Havaintojen henkilökohtainen tulkinta liittyy maailmaan merkityksiä sekä tunteita, ja siten aistit osallistuvat nimettömän tilan muuttamiseen henkilökohtaiseksi paikaksi. Thompson kehottaakin suunnittelevia arkkitehteja kokemuksellisuuteen, sijoittamaan itsensä suunniteltavaan tilaan ja sitä kautta tuomaan suunnitelmiinsa lempeyttä muita ihmisiä kohtaan.

TILA SOSIAALISENA KUDELMANA

Esimerkkikohteina paikan määrittelemisen taidosta Thompson esittelee luennolla kaksi museota, joista ensimmäinen on Melbournen Elsternwickissä sijaitseva Juutalaisten holokaustikeskus (Jewish Holocaust Center, 2021). KTA:n suunnittelema keskus sisältää viisikerroksisen uudisosan lisäksi vanhan suojellun rakennuksen. Museo-, tutkimus-, koulutus- ja hallintotiloillaan se vastaa kasvaneen juutalaisyhteisön tarpeita.

Holokaustimuseot maailmalla ovat usein suljettuja, puolustautuvia ja lähes bunkkerimaisia rakennuksia. Thompson on kuitenkin halunnut yhdistää

Arkkitehti Kerstin Thompson.

KERSTIN THOMPSON ARCHITECTS

turvallisuuden avoimuuden tunteeseen. Hänen pyrkimyksenään on ollut kunnioittaa juutalaista kulttuuria ja luoda samalla turvallista ja aktiivista katutilaa.

Julkisivuratkaisussaan KTA hyödyntää eri materiaalien läpinäkyvyyseroja luodakseen visuaalisen yhteyden museon sisätilojen ja kadun välille. Valkoisen tiilen ja lasitiilen yhdistelmä mahdollistaa julkisivun muuntelun tilojen valontarpeen sekä käyttöaktiivisuuden mukaan umpipinnasta läpikuultavaan ja läpinäkyvään. Galleriat ja museotilat ovat valonarkoja toisin kuin hallintotilat ja luokkahuoneet.

Julkisivusta välittyy huntumainen herkkyys. Thompsonista kristalliyön jälkeen lasijulkisivujen hauraus on kuvastanut vainoa. Kristalliyöksi kutsutaan natsien juutalaisiin kohdistamaa väkivallan aaltoa 9.–10.11.1938. Nimensä se sai juutalaisten tuhottujen liikkeiden ja kotien rikkoutuneista laseista.

Lasin sisällyttämisellä julkisivuun Thompson viestii vapaudesta ilmaista kulttuuri-identiteettiä sekä keskuksen pyrkimystä visuaaliseen ja henkiseen läsnäoloon julkisessa tilassa.

Ikkunan perimmäinen tehtävä on osoittaa kahden maailman välinen ero. Pitsimäinen julkisivu rajaa toisistaan menneen ja nykyisyyden, ulkoisen ja sisäisen. Rajapinta ei kuitenkaan poista vuorovaikutusta kahden maailman väliltä. Hämärtyvälle kadulle julkisivu tuo valoa sekä antaa väläyksiä ihmisten liikkeistä. Rakennus tarjoaa läheisyyttä ja huolehtii niin vierailijoistaan kuin ohikulkijoistaan. Käsitys turvasta muodostuu vastakohtaksi vaaralle.

Melbournen holokaustikeskus hyödyntää vastapareja – peittävä ja läpinäkyvä, valoisa ja pimeä. Isommassa mittakaavassa sen arkkitehtuuri on vastakkaista yleiselle kuvastolle holokaustikeskuksesta, joiden voimakkaasti assosioiva arkkitehtuuri tulkitsee kauhua toistamalla tapahtumapaikkojen muotoja ja materiaaleja.

”

Abstraktiksi jäävä
arkkitehtuuri ei imitoi
tai toista traumoja.

Thomsonista abstraktiksi jäävä arkkitehtuuri ei imitoi tai toista traumoja. Lämpimän puun käyttö sisätiloissa inhimillistää tilakokemuksen. Kattoikkunat ja peiliheijastukset tuovat tiloihin palan tai vasta, mikä pitää kävijän tietoisena nykyisyydestä ja sijainnistaan. Avoimuuden ja kutsuvuuden lisäksi valolla on symbolinen merkitys. Se kuvastaa valaistumista, oivaltamista, joka liittyy keskuksen opettavaan rooliin.

Kohdetta suunnitellessaan Thompson on joutunut pohtimaan, onko arkkitehtuuri holokaustikeskustelun väline. Hänestä arkkitehtuurin sijaan museon artefaktit, ohjelmisto ja Melbournen tapauksessa keskuksen ihmiset, etenkin selvinneet, pystyvät parhaiten sanoittamaan sanoin kuvaamatonta.

RAJAUS LUONNON EHDOKSILLA

Matka Melbournen esikaupunkialueelta jatkuu Australian pensasmaihin. Toinen luennolla esitelty museokohde on australialainen Bundanon taidemuseo ja siihen liittyvä silta (Bundanon Art Museum & Bridge, 2021).

Thompson on
joutunut pohtimaan,
onko arkkitehtuuri
holokaustikeskustelun
väline.

Rakennus on jaettu kahteen osaan: maan alle painautuvaan bunkkeriin, jossa sijaitsee australialaisen taidemaalarin **Arthur Boydin** (1920–1999) taidekokoelma ja kauppa, sekä siltaan, jossa muut tilat – oppimiskeskus, majoitus ja ruokailu – kurottavat kukkulalta kukkulalle. Kokonaisuus on huomattavasti suurempi kuin tontilla valmiiksi olleet rakennukset, Boydin studio, perheen kirjasto ja entinen koti sekä koulutuskeskus (Boyd Education Centre).

Suunnittelualue on altis ääriolosuhteille, tulipaloille ja tulville. Thompson huomauttaa vedenpinnan jaksottaisen nousun olevan osa veden luonnollista kulkua, mutta asutuksen levittäytymisen myötä se on alettu nähdä negatiivisena asiana, tulvana. Monialaisen tiimin tavoitteena on ollut luoda rakennuskokonaisuus, joka vähentää ilmastovaikutusta. Siltarakenne mahdollistaa veden nousun ja julkisivumateriaalit kestävät kipinät.

Aivan kuten Arthur Boyd maalasi teoksensa taivasalla, rakennus ja sen vierailijat mukautuvat vaihtuviin sääolosuhteisiin. Majoittajat pystyvät itse mukautumaan ilmanalaan ja säätämään huoneiden passiivista ilmanvaihtoa. Silta luo raameja, jotka pilkkovat maiseman lukuisiin näkymiin. Vierailijat voivat vertailla Boydin kuvitteellisia maisemia elävään maisemaan heidän ympärillään.

Museovierailu ei ala tontille astelemisesta, vaan kotona syntyneestä aikeesta. Suunnittelutyöhön sisältyy voima, joka kantaa tontilta sen laajemmalle vaikutusalueella. ●

Jutussa on käytetty lähteenä myös Kerstin Thompsonin artikkelia ”Museum as Place-maker” teoksessa *Contemporary Museum Architecture and Design, Theory and Practice of Place* (2020).

FROST

DENMARK

ANNIVERSARY

SPECIAL ANNIVERSARY EDITIONS

COMPLETING ARCHITECTURE

To celebrate the first 20 years of FROST, we have hand-picked three special anniversary editions, in our Brushed Gold finish.

MEET OUR GOLDEN ICONS

Soap & Disinfectant Dispenser on Floor Stand with Drip Bowl,
Pedal Bin and Wishbone Hall Stand.

Design: Bonnelycke mdd

We are also to be found as frostdenmark on [frostdenmark.com](https://www.frostdenmark.com), facebook, Instagram, Pinterest und LinkedIn.

Vehreys on arvossaan Tukholman uusissa kaupunginosissa

Tukholman Hjorthagenin kerrostalokorttelien lähiympäristö on rönstyilevä ja täynnä kasvillisuutta.

Tukholman Norra Djurgårdsstaden on Euroopan kunnianhimoisimpia uusia kaupunginosia. Huolella suunnitellusta lähiympäristöstä olisi opittavaa myös suomalaiseen kaupunkisuunnitteluun.

Teksti TARJA NURMI

Tukholman Kulturhusetin pohjakerroksessa sijaitsevan Stockholmsrummet-näyttelytilan erikoisuutena on lasilattian alle sijoitettu pienoismalli, joka havainnollistaa kaupungin kasvua. Kaavaillut uudet rakennukset ovat mallissa valkoisia, kun taas valmiit Gamla Stania myöten ovat värillisiä.

Näyttelytila tarjoaa arkkitehdeille ja kaupunkisuunnittelusta kiinnostuneille mahdollisuuden hahmottaa uusia kokonaisuuksia ja niiden suhdetta ympäristöihinsä sekä tutkailla etukäteen, kannattaisiko uusimpiin alueisiin lähteä tutustumaan.

KAASULAITOKSESTA MONIPUOLISEKSI KAUPUNGINOSAKSI

Kiinnostavia uusia kaupunginosia ovat luonteeltaan toisistaan poikkeavat Hagastaden sekä Norra Djurgårdsstaden. Edellinen tunnetaan suuresta rakennustehokkuudestaan ja OMAN suunnittelemasta tornitaloparista, mistä syystä alue on saanut osakseen rajuakin kritiikkiä. Se onkin kuin toisesta maailmasta verrattuna viereiseen Vasastadenin vanhaan kaupunginosaan. Myös Liljeholmenin jonkin verran varhaisempi uusi alue tukeutuu korkeaan ja tehokkaaseen rakentamiseen.

Norra Djurgårdsstaden on puolestaan yksi Euroopan kunnianhimoisimmista kaupunkikehityshankkeista. Kaupunginosa on vuodesta 2011 lähtien rakentunut Ropstenin tuntumaan, komean kaasulaitoksen ympärille. Pinta-alaa on 250 hehtaaria ja suunnitteilla on 12 000 asuntoa ja 35 000 työpaikkaa. Kaupallista kerrosalaa alueelle tulee noin 600 000 kerrosneliömetriä. Kaupunginosasta on ensimmäiseksi toteutunut Hjorthagenin osa-alue. Seuraavaksi tulevat Värtahamnen, Frihamnen ja Loudden.

Maan omistaa Tukholman kaupunki. Se myy korttelimaata muun muassa asumisoikeusasumista varten sekä tonttioikeuksia vuokra-asunnoille. Tähän mennessä valmistuneista noin 3000 asunnosta 48 prosenttia on asumisoikeusasuntoja ja 52 prosenttia vuokraoikeusasuntoja, jälkimmäisistä 8 prosenttia opiskelija-asuntoja. Alueella on myös niin kutsuttuja +55-senioriasuntoja, ja suunnitelmissa on noin sata hoiva-asuntoa. Autopaikkoja on yksi jokaista kahta asuntoa kohden ja pyöräpaikkoja 2,2 asuntoa kohden.

Norra Djurgårdsstaden on vasta rakentumassa, joten mitään vilkasta kaupunkielämää ei vielä kannata etsiä. Peruspalvelut päiväkotia, kouluja, ravintoloita ja ruokakauppoja myöten kuitenkin löytyvät. Alueella on myös kaksi toria, neljä puistoa, neljä leikkipaikkaa ja yksi ulkokuntoilualaue, peruskoulu, kymmenen esikoulua sekä urheiluhalli ja kirjasto. **Ferdinand Bobergin** 1900-luvun alussa suunnitteleman kaasulaitoksen alueella on jo raideliikennemuseo, kiipeilyalue, useita ravintoloita ja viestinnän oppilaitos. Yhden kaasukellon paikalle on tulossa yhdeksänkymmenen metrin korkuinen tornitalo.

Näin muutetaan vanhaa teollisuusaluetta vihreäksi ja eläväksi osaksi kasvavaa Tukholmaa. Innovatiiviset kokonaisratkaisut tukevat resurssitehokkuutta ja vähentävät rakentamisen vaikutusta ilmastoon. Kilpailuja on järjestetty esimerkiksi plusenergiataloista ja kierrätysratkaisuksista.

IHANIA PIHOJA

Punatiilien teollisuusrakennusten länsi- ja pohjoispuolella on aivan viime vuosina toteutuneita asuinkortteleita, jotka

TARJA NURMI

Hjorthagenin pääkadut suunnitelleet maisema-arkkitehdit Anna Englund ja Anders Jönsson palkittiin Ruotsin maisema-arkkitehtuuripalkinnolla vuonna 2019.

rajautuvat pitkää itä-länsisuuntaista lahtea reunustavaan puistovyöhykkeeseen.

Kun sosiaalinen media on pullollaan vanhan näköisen arkkitehtuurin ihannoijia, ovat Hjorthagenin uudet kerrostalokorttelit loistava osoitus siitä, että kokonaisuus voi pysyä korkeatasoisena ja kutsuvana, vaikka rakennukset edustaisivat hyvinkin pelkistettyä nykyarkkitehtuuria. Asuintalojen lähiympäristö pihoineen on huolella mietitty, rönsyilevä ja täynnä monenlaista kasvillisuutta. Pihaille valittu kasvillisuus jopa tuoksuu hyvältä ja tuo mukanaan puutarhakaupunkimaista suloutta.

Yksi istutettua pihaa reunustavista taloista seisoo pila-reilla. Näin on kerrostalojen keskelle luotu oleskelulle ja leikille paikkansa myös sadepäiviksi. Kortteleiden väleissä on puistokaistaleita ja lahden puolella on useampikerroksisten asuntojen rivistö. Yhden korttelin uumenista löytyy Aarhov Frick-toimiston suunnittelema harvinaisen pelkistetty betoninen asuinrakennus. Kauniisti istutetussa puutarhamaisessa ympäristössä se tuntuu loistavasti paikkaan sopivalta. Toisenlaisessa ympäristössä vaikutelma saattaisi olla aivan toisenlainen.

Hjorthagenin huolella suunnitellut kaupunkitilat ovat ehtineet saada jo näkyvää tunnustusta. Maisema-arkkitehdit **Anna Englund** ja **Anders Jönsson** saivat vuonna 2019 Ruotsin maisema-arkkitehtuuripalkinnon pääkatujen Jaktgatanin ja Lövängsgatanin suunnittelusta. Leveydeltään 25-metrinen katu, jonka toisella laidalla on vehreä hulevesikanaali, on tervehdellut uudenlainen ja kaunis liikenneväylä.

Kuten jury perusteli katujen palkitsemista: ”Se on sinänsä aivan tavallinen katu, jotka pitkin mennään ja tullaan joka päivä – ja samalla se onkin myös puutarha. Se on jopa hieman maagista.” ●

Kokonaisuus voi pysyä korkeatasoisena ja kutsuvana, vaikka rakennukset edustaisivat hyvinkin pelkistettyä nykyarkkitehtuuria.

Tiloja queer-elämän tarpeisiin

Katuelämä, baarit, saunat ja puistot ovat oleellinen osa queer-yhteisöjen perinteitä ja tärkeitä sosiaalisia areenoja. Queeriyttä voikin analysoida julkisen tilan käytön kautta.

PAULI RIKANIEMI

Jos itsellä on yhteiskunnan normien ulkopuolelle jääviä piirteitä, oman identiteetin rakentaminen on jatkuvaa itsensä

määrittelyä ulkoisten odotusten kautta. Henkilökohtainen muunlaisuuteni – eläminen homomiehenä – sai minut nuorempana kantamaan heteropojan naamia, jonka puin päälleni tarvittaessa, etenkin silloin kun koin ympäristön olevan vihamielinen oikealle minälleni.

Queer-kulttuuri perustuu tällaisen ulkopuolisuuden kokemuksen ja identiteettileikin varaan. 1900-luvun alussa Yhdysvalloissa rodullistettujen LGBTQ-ryhmien yhteisöissä syntynyt ballroom-perinne (suom. tanssiaiset) on tästä hyvä esimerkki. Tanssiaisissa jokainen voi esiintyä haluamanaan hahmona ja ottaa tilan haltuun välittämättä yhteiskunnan normien asettamista rajoista. Identiteettileikki auttaa ymmärtämään omaa yhteiskunnallista asemaa ja voimaannuttaa korjaamaan sen epäkohtia.

Ennen digitalisaation luomia mahdollisuuksia seksuaalisten halujen toteuttamiseen tarvittava kontakti piti löytää julkisista tiloista. Eikä fyysisen kontaktin ja itsensä kaltaisten ihmisten kohtaamisen tarve ole vähentänyt, vaikka puhelinsovellukset ovatkin luoneet yhteyden löytämiseen uuden ulottuvuuden.

Identiteetti-ilmaisun lisäksi queeriyttä voikin osuvasti analysoida julkisen tilan käytön kautta: katuelämä,

”
Kaupunkitilan
suunnittelijoina
olemme haastavan
tehtävän äärellä
queer-tilojen kanssa.

baarit, saunat ja puistot ovat oleellinen osa queer-yhteisöjen perinteitä. Kaupunkielämä ja julkisen tilan käyttö – tai monessa tapauksessa valtaväestön näkökulmasta koettu väärinkäyttö – ovat tärkeitä sosiaalisia areenoja eri queer-ryhmille.

NYKYINEN läntisen maailman queer-historia koki käännekohdan 28. kesäkuuta 1969 Stonewall Inn -homo-baarissa New Yorkissa, kun paikallinen LGBTQ-yhteisö alkoi taistella baariin tunkeutuneita poliiseja vastaan. Kapina aloitti Gay Liberation -liikkeen ja kansainvälisen Pride-liikkeen, jotka ovat johtaneet nykyiseen seksuaalivähemmistöjä kohtaan vapaammin suhtautuvaan politiikkaan.

Vaikka kapinan aloittivat useat rodullistetut trans- ja ei-binäärit henkilöt, kuten **Marsha P. Johnson** ja **Sylvia Rivera**, liikkeen johtoon nousivat pian valkoiset cis-homomiehet. Se johti homonormatiiviseen lähestymiseen seksuaali- ja sukupuolitaso-arvokysymyksissä.

Lisa Dugganin määrittelemä homonormatiivisuus tarkoittaa neoliberalin heteronormatiivisuuden arvojen, traditioiden ja kulttuurin omaksumista osaksi LGBTQ-elämää. Ei olekaan ihme, että homomiehet ovat länsimaaisessa yhteiskunnassa saavuttaneet hyväksynnän tason, joka vielä puuttuu esimerkiksi transihmisiltä.

LGBTQ-väestön tilakysymysten moninaisuutta voidaan havainnollistaa tarkastelemalla homososiaalisia eli yhden sukupuolen edustajien käyttämiä tiloja, kuten julkisia käymälöitä, pukuhuoneita ja armeijan kasarmeja. Ne tarjoavat samasta sukupuolesta kiinnostuneille tilaisuuden seksuaalisen kontaktin löytämiseen, mutta vahvistavat samalla sukupuolien binääristä määrittelyä ja sulkevat ei-binääriset ihmiset ulkopuolelleen.

Julkisten tilojen suunnittelussa pyritään usein demokraattisten arvojen mukaisesti kaikille avoimeen, yhteiseen tilaan. Tämä toteutetaan kuitenkin yleensä yhteiskuntaa hallitsevien normien näkökulmasta, niin että queer-ihmiset sijoitetaan sen ulkopuolelle.

YMMÄRRYS seksuaali- ja sukupuoli-identiteettien monimuotoisuudesta on viime vuosina kasvanut vauhdilla. Termi *queer* on noussut jopa trendikääseen asemaan monilla yhteiskunnan osa-alueilla, etenkin luovan luokan parissa. Sateenkaarikäsitteenä se helpottaa heteronormatiivisen yhteiskunnan ulkopuolella elävien todellisuudesta puhumista.

Tiloista puhuttaessa queer viittaa paikkoihin, joissa ei tarvitse kantaa heteronaamia edes varmuuden vuoksi. Esimerkiksi homobaarit ovat monelle tärkeitä turvapaikkoja, mutta usein queer-tilat syntyvät ihmisten kollektiivisesta käytöksestä, jolloin niiden raamit ovat ohimeneviä ja väliaikaisia. Ne ovat tiloja, jotka tukevat queer-ihmisten itseilmaisua, yhteisöjä sekä elämän ilojen ja surujen kohtaamista. Queer-tilat voivat myös olla hyvin seksuaalisia. Tämä tarkoittaa, että monella muulla väestön osalla ei ole niihin asiaa.

Yksityisissä tiloissa tämä hyväksytään yleisesti, mutta liittyessään julkisiin tiloihin eksklusiivisuus tuottaa helposti ulkopuolisuuden tunteita muussa väestössä. Julkinen tila rakentuu heteronormatiivisen maailman mukaan ja kätkee itsensä ”neutraalina” tai demokraattisena vaihtoehtona. Vähemmistöjen näkökulmasta julkisen tilan ongelma on

siis pyrkimys normaaliuteen, joka määrittää enemmistön standardien mukaiseksi. Tämä sulkee pois mahdollisuuden erilaisia yleisöjä palvelevien julkisten tilojen olemassaoloon.

MICHAEL WARNER käsittelee aihetta kirjassaan *Publics and Counterpublics* (suom. Yleisöt ja vastayleisöt). Hän kokee länsimaisen julkisen tilan määrittävän pääasiassa maskuliinisuuden kautta ja perinteisesti feminiiniseksi koettujen ominaisuuksien signaloivan yksityisyyttä. Tästä syystä esimerkiksi julkisessa tilassa lastaan syöttävä äiti voi aiheuttaa vastareaktioita muissa ihmisissä tai pääministeri **Sanna Marinin** juhliminen nousta uutisaiheeksi.

Seksuaalisuuden julkisuus-yksityisyys-asteikko on samalla tavalla normitettu. Heteroparien esiintymistä yhdessä julkisesti pidetään neutraalina käytöksenä, kun taas homoparien julkiset

läheisyyden osoitukset voidaan kokea turhana pröystäilynä. Tilanteesta ja paikasta riippuen poikaystävänä kanssa käsi kädessä kävely voi tuntua uhmakkaalta tai jopa vaaralliselta teolta.

Kaupunkitilan suunnittelijoina olemme haastavan tehtävän äärellä queer-tilojen kanssa. Miten mahdollistaa epänormatiivinen käytös julkisessa tilassa? Kenen epämukavuus laitetaan etusijalle? Kenen halut, toiveet tai kokema pelko ovat mielessämme, kun teemme suunnitelmiamme?

Koska heteronormatiivinen ajattelu esittää itsensä neutraalina, sen huomaa minen ja purkaminen vaatii aktiivista kriittistä suhtautumista työhömmme asettuja parametreja kohtaan.

Kirjoittaja on Sveitsissä Herzog & de Meuronilla työskentelevä arkkitehti, joka tekee parhaillaan Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutissa queer-tiloja koskevaa tutkimusta.

VALMISTUVIEN WEBINAARI KE 8.2.2023

Oletko valmistumassa tai juuri valmistunut arkkitehdiksi?

SAFA järjestää valmistuville ja äskettäin valmistuneille arkkitehdeille webinaarin johdatuksi työelämään ja SAFAn palveluihin keskiviikkona 8.2.2023 iltaapäivällä.

Tilaisuus on ilmainen ja avoin kaikille.

Lisätietoja alkuvuodesta osoitteesta safa.fi.

Kriittisen ajattelun opettaja

PETRA TIHONEN

Opettajan tehtävä on innostaa, Savonia-ammattikorkeakoulussa opettava arkkitehti Janne Repo sanoo.

Arkkitehti Janne Repo opettaa rakennusarkkitehtiopiskelijoita ammattikorkeakoulussa Kuopiossa. Koulutuksen uudelleenkäynnistäminen jakoi aikanaan mielipiteitä arkkitehtikunnassa, mutta paikallisesti sillä on iso merkitys.

Teksti ANNI VARIS

A rkkitehti **Janne Repo** on kotoisin Valkeakoskelta. Paperitehdaskaupungissa lapsuutensa viettänyt Repo arvelikin nuorena, että hänestä tulisi kemisti.

”Ammatinvalintatesteissä kärkeen nousi kemistin lisäksi arkkitehti”, Repo muistelee. ”Kun kysyin opinto-ohjaajalta, millaista arkkitehdin työ on, hän siirsi paperin syrjään ja sanoi, että siinä pitää osata piirtää tosi hyvin. Siinä iässä tietysti tulkitsin, että omat piirustustaitoni eivät olisi riittävät.”

Kemian opinnot Turun yliopistossa eivät kuitenkaan tuntuneet omalta jutulta, joten Repo päätti lähteä opiskelemaan arkkitehtuuria Ouluun. Kävi ilmi, että arkkitehtuuri on muutakin kuin piirtämistä.

”Minulle valkeni, että arkkitehtuuri on jotain kokonaisvaltaisempaa, konkreettisempaa ja kokemuksellisempaa”, Repo sanoo. ”Oulussa oli tosi innostava ja vapaa ilma-
piiri, siellä kannustettiin oman tien etsimiseen ja asioiden kyseenalaistamiseen.”

Repo valmistui arkkitehdiksi vuonna 2000, työllistyi ensin Helsinkiin Arkkitehdit NRT -toimistoon ja perusti sitten Kuopioon oman Arkkityypit-arkkitehtitoimiston vaimonsa, arkkitehti **Saara Revon** kanssa. Repo työskenteli myös Kuopion kaupungin kaavoitusosastolla, kunnes siirtyi opettajaksi Savonia-ammattikorkeakouluun kymmenen vuotta sitten.

”Sillä tiellä olen edelleen. Ohjaaminen ja opettaminen ovat jollain tasolla aina kiinnostaneet minua.”

KAKSI ENSIMMÄISTÄ VUOTTA Savoniassa Repo työskenteli yliopettajana rakennussuunnittelun linjalla. Kun rakennusarkkitehtikoulutus käynnistettiin vuonna 2014, Repo siirtyi sinne. Koulutusta oli järjestetty Suomessa aiemminkin, 1950-luvulta vuoteen 1995 asti, mutta laman ja arkkitehtien työttömyyden takia se lakkautettiin. Vuonna 2014 osaajista oli jo pulaa.

Suomessa ammattikoulusta valmistunut nuori voi opiskella amk-tutkinnon ja jatkaa tohtoriksi yliopistossa.

Tänä päivänä rakennusarkkitehteja koulutetaan Savonian lisäksi ammattikorkeakouluissa Oulussa, Tampereella ja Helsingissä. Suomen Arkkitehtiliitto vastusti rakennusarkkitehtikoulutuksen uudelleenkäynnistämistä, sillä liitossa olisi mieluummin haluttu lisätä yliopistotason koulutuspaikkoja.

”Ymmärrän Safan kannan, olen itsekin jäsen”, sanoo Repo, joka työskentelee nykyään Savoniassa yliopettajana ja rakennusarkkitehtikoulutuksen vastuupettajana.

”Joku voisi ajatella, että olen niin sanotusti vihollisen leirissä töissä. Itse pidän hyvänä asiana ja laadun parannuksena, että koulutusta järjestetään täällä ammattikorkeakoulussa, sillä Kuopiossa ei ole yliopistotason arkkitehtikoulutusta.”

Amk- ja yliopistokoulutuksilla on erilaiset fokukset. Rakennusarkkitehtien koulutus on käytännönläheisempää eikä taiteellista lähestymistapaa painoteta yhtä paljon kuin yliopistossa, Repo arvelee. Hänen mukaansa rakennusarkkitehtiopinnoissa opitaan muun muassa, miten suunnitellaan niin että saadaan insinööritkin ymmärtämään hyvän arkkitehtuurin mukanaan tuomia arvoja.

”Suomessa on mahdollista, että ammattikoulusta valmistunut nuori opiskelee meillä amk-tutkinnon ja voi jatkaa vaikka tohtoriksi yliopistossa. Jos lukeminen ei kiinnosta nuorena, se ei lukitse ovia tulevaisuudessa. Se on säilyttämisen arvoinen juttu.”

VASTUUPETTAJANA Janne Revon työpäiviin kuuluu luennointia, harjoitus- ja opinnäytetöiden ohjaamista, koulutuksen kehittämistä sekä yhteydenpitoa Savonian yhteistyökumppaneihin.

Opetustehtävien lisäksi Repo tekee suunnittelutöitä Arkkityypit-toimistossa. Hän pitää tärkeänä, että oma ote suunnitteluun säilyy.

”Tämä ala edellyttää, että koko ajan riittää intoa oppia uusia asioita, muuten jämähtää paikoilleen”, Repo sanoo. Saman neuvon hän antaisi myös opiskelijoille.

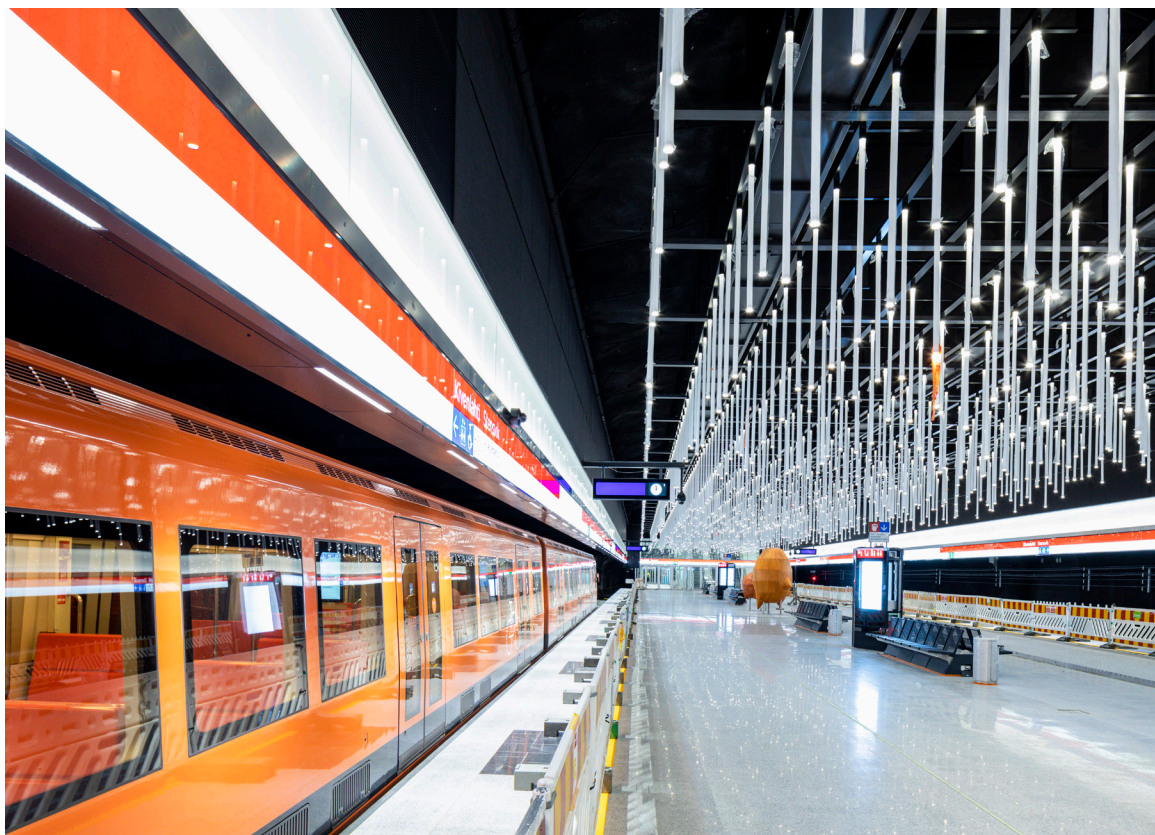
”Haasteena vain on, että aika ei koskaan riitä kaikkeen. Opetuspuolella tämä tulee esiin konkreettisesti opetussuunnittelussa. Tutkintoon pitäisi pystyä mahdollistamaan klassikot ja uudet asiat, joita tulee koko ajan lisää. Se on jatkuvaa tasapainoilua.”

Varsinkin mallintamisen puolella ohjelmauuteuksia riittää. Samoin ympäristöasioista on saatavilla valtava määrä tietoa ja tutkimuksia.

”Pitää tehdä valintoja ja ajatella että näillä pärjää. Tärkeää on oppia taidot kriittiseen ajatteluun sekä uuden tiedon omaksumiseen.”

Informaatiotulvan keskellä Repo tunnistaa huolen opiskelijoiden jaksamisesta. Savoniassa on esimerkiksi kiinnitetty huomiota siihen, etteivät kaikki töiden palautukset olisi samaan aikaan.

”En usko, että ruoskimalla tulee vahvaselkäinen kaveri. Varmaan löytyy niitäkin jotka sen kestävätkin, mutta meillä ei ole varaa uhrata ihmisten jaksamista pienessä Suomessa – saati sitten Kuopiossa.” ●

MARC GOODWIN

Kaikilla uuden rataosuuden asemilla on julkista taidetta. Kuvassa Kivenlahden asema, jonka suunnitteli Ala Arkkitehdit.

Maan ja meren alla

Arkkitehti Hannu Mikola toimi länsimetron pääsuunnittelijana. Asemien rakentaminen meren alle tuntui aluksi hurjalta.

Teksti ANNI VARIS

Tänä vuonna tuli kuluneeksi neljäkymmentä vuotta siitä, kun Helsingin metro avattiin. Metron rataosuuksia on sittemmin jatkettu monta kertaa. Viimeisin, vuonna 2017 valmistunut jatke länteen käsitti reitin Ruoholahdesta Matinkylään. Nyt myös länsimetron toinen vaihe Matinkylästä Kivenlahteen on valmis ja matkustajaliikenne reitillä alkoi joulukuun alussa.

Uusi rataosuus on pituudeltaan seitsemän kilometriä ja uusia metroasemia on viisi. Finnoon ja Kaitaan asemien arkkitehtisuunnittelusta vastasi PES-Arkkitehdit ja Soukan, Espoonlahden ja Kivenlahden asemien suunnittelusta Arkkitehtitoimisto Ala.

Länsimetron ensimmäisen ja toisen vaiheen pääsuunnittelijana toimi arkkitehti **Hannu Mikola** Arkkitehtitoimisto CJN:stä.

HANNU MIKOLA: ”Metron jatkamisesta Espoon puolelle puhuttiin jo, kun Helsingin metroa alettiin suunnitella 1950-luvulla. Tällöin Espoo oli vielä

maalaiskunta, eikä metron rakentamiselle ollut edellytyksiä. Varsinaiset päätökset länsimetron toteuttamisesta tehtiin lopulta vuonna 2006.

Länsimetron tarkoituksena on saada seudullinen kokonaisuus toimimaan hyvin yhteen. Metro on tehokas väline ihmisten kuljettamiseen kestävästi, mukavasti ja turvallisesti. Kaikki käyttäjät on huomioitu tasaveroisesti eli länsimetron tilalliset, tekniset ja toiminnalliset ratkaisut on rakennettu jälkimmäisellä rataosuudella yhtä korkealaatuisesti kuin ensimmäiselläkin.

Kun tulin mukaan hankesuunnitteluvaiheeseen vuoden 2007 alussa, en vielä tiennyt, että luvassa olisi yhteensä yli kymmenen vuoden työrupeama. Vuonna 2008 minut valittiin arkkitehtuurin pääsuunnittelijan tehtävään ensimmäiseen vaiheeseen. Toisen vaiheen pääsuunnittelijan pesti oli erillinen toimeksianto, mutta sisällöltään vastaava.

Työ tuntui alusta asti äärettömän kiinnostavalta ja motivoivalta. Hankkeen pääsuunnittelijana olen koordinoinut arkkitehtisuunnittelua ja toiminut

”

Uudet asemat ovat kalliotilojen sijaan pikemminkin rakennuksia maan alla.

yhteensovitusprosessissa koko suunnittelukentällä. Pyrkimyksenä on ollut muun muassa varmistaa, että hankesuunnitteluvaiheessa asetetut tavoitteet saadaan toteutumaan mahdollisimman ehjinä.

Oma suunnitteluosuuteni oli toteutussuunnitteluvaiheessa aika pieni. Sen sijaan työ oli todella laajan kokonaisuuden hallintaa ja vaikuttamista, mikä alkuun aiheutti pientä epävarmuuttakin. Pohdin, kuinka iso porukka saadaan toimimaan yhdessä, sillä mukana oli satoja suunnittelijoita ja useita arkkitehtitoimistoja. Yhteistyö sujui kuitenkin todella hyvin ja olen kokonaisuuteen tyytyväinen.

Maanalaisen rakentamisen ei aina tarvitse näyttää maanalaiselta. Helsingin vanhoissa metroasemissa ei ole paljoa sisäverhousrakenteita ja niistä näkyy selvästi, että ne on tehty kalliin. Uudet asemat ovat kalliotilojen sijaan pikemminkin rakennuksia maan alla.

Julkisen taiteen tuomisessa asemille onnistuttiin mielestäni hienosti. Toisen vaiheen kaikille asemille saatiin hankituksi korkealuokkainen julkinen taide-teos ja ne ovat osa asemien kokonaisuutta. Mukana olivat Espoon kulttuuritoimi ja modernin taiteen museo Emma, Espoon julkisen taiteen periaatteiden hengessä. Taidekoordinaattorina toimi kuvataiteilija **Jaakko Niemelä**.

RAKENTAMISEEN liittyy epävarmuuksia aina kun ollaan kallion kanssa tekemisissä. Meren alle rakentaminen tuntui hurjalta ajatukselta, mutta kaikki pysyi hallinnassa eikä vaaratilanteita syntynyt.

Ensimmäisen rakennusvaiheen julkistettu avauspäivämäärä oli hyvin kunnianhimoinen, ja monet pitivät jo varhain sen toteutumista epävarmana. Oma näkemykseni on, että oikeasti yllättäviä viivästyksiä ei tullut.

Toinen vaihe tehtiin aiemmasta viisastuneena terveemmällä aikataululla ja osuus valmistui tarkalleen silloin kuin pitikin. Koronapandemia ei loppujen lopuksi paljoakaan vaikuttanut rakentamiseen, sillä tartunnat saatiin eristettyä tarkoilla varotoimilla.

Metrohanke oli todella mielenkiintoinen ja arkkitehdille aivan omanlaisensa juttu. Yleensä rakennusprojekteissa suunnittelu kestää vuoden ja rakentaminen toisen. Tämä hanke oli kestoaltaan, laajuudeltaan ja sisällöltään ihan erilainen kuin mihin esimerkiksi koulutus on valmistanut. Oli etuoikeus olla tässä mukana.” ●

Länsimetron toisessa vaiheessa rakennettiin viisi uutta asemaa rataosuudelle Matinkylästä Kivenlahteen. Finnoon aseman on suunnitellut PES Arkkitehdit.

KARI PALSILA

Länsimetron asemat ovat esteettömiä. Myös metron turvallisuuteen on panostettu merkittävästi. Kuvassa Finnoon asema.

KARI PALSILA

Ostoskeskus hurmasi kriitikot

Yhdysvaltoihin 1930-luvulla emigroitunut itävaltalaisarkkitehti Victor Gruen huomasi, että amerikkalaisista esikaupungeista puuttui eurooppalaisten kaupunkien vilkas katuelämä. Syntyi uusi rakennustyyppi, ostoskeskus.

Teksti SAMULI PAITSOLA

Yhdysvaltalainen arkkitehtuuri- ja muotoilukriitikko **Alexandra Lange** on viimeisimmissä teoksissaan käsitellyt perinteisesti alan tutkimuksessa ja kirjallisuudessa vähemmälle huomiolle jääneitä aiheita.

Langen edellinen kirja *The Design of Childhood* käsitteli suunnitellun ympäristön ja esineistön vaikutusta lasten kehitykseen. Tuoreessa *Meet Me by the Fountain – An Inside History of the Mall* -teoksessaan Lange siirtää fokuksensa päiväkodeista toiseen modernin aikakauden merkittävään uuteen rakennustyyppiin, ostoskeskukseen.

UUSI RAKENNUSTYYPPI YHDISTÄÄ KAUPAN JA YHTEISÖLLISYYDEN

Yhdysvaltalainen ostoskeskus, *mall*, syntyi toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina.

Itävaltalaisnyntyinen arkkitehti **Victor Gruen** (1903–1980), syntymänimeltään **Viktor David Grünbaum**, oli emigroitunut Yhdysvaltoihin 1930-luvun lopulla. Matkustaessaan työnsä puolesta ympäri maata hän tutustui pientalovaltaisiin esikaupunkieihin, joita oli rakennettu suurkaupunkien ympärille. Gruen huomasi nopeasti, että niistä puuttuivat keskieuropalaisten kaupunkien vilkas ja sosiaalisesti rikas katuelämä sekä mahdollisuudet tavata ihmisiä.

Gruen alkoi ideoida uudenlaista rakennustyyppiä, jossa yhdistyisivät monipuoliset kaupalliset palvelut sekä yleensä penkeillä, viherkasveilla ja suihkulähteillä varusteltu kokoontumis- ja kohtausmestila. Gruenin varhaisen ostoskeskuksen perusmuoto oli matala rakennusmassa, jossa kahden kaupparivistön väliin jää katettu kokoontumistila. Alkuperäiseen ideaan kuului myös lääkärin, postin ja seurakuntakeskuksen kaltaisia yhteisöllisiä toimintoja.

Jo aiemmin tavaratalojen suunnittelijana mainetta luonut Gruen sai nopeasti sijoittajat puolelleen, ja ensimmäiset ostoskeskukset rakennettiin Detroitin esikaupunkiin 1950-luvun alkupuolella.

Varhaiset ostoskeskukset olivat taloudellinen menestys ja hurmasivat myös aikakauden arkkitehtuurikriitikot. Lange huomauttaakin, että jopa **Jane Jacobs**, joka tuli myöhemmin tunnetuksi lähinnä tiiviin urbanismin puolustajana, kirjoitti uudesta rakennustyyppistä ylistäviä arvioita.

KULTTUURISTEN MUUTOSTEN ILMENTÄJÄ

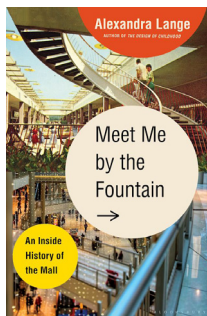
Arkkitehtuurin lisäksi *Meet Me by the Fountain* sisältää myös laajempaa kulttuurista kommentaaria, kun Lange tavoittaa suuret kulttuuriset ja kaupunkikehityksen muutokset ostoskeskusten evoluutiossa.

Varhaisten, 1950-luvun esikaupunkieihin rakennettujen ostoskeskusten nähtiin symboloivan ”downtownin” kuolemaa. 1970-luku näki puolestaan ostoskeskusten toisen sukupolven, kun kulttuurinen ja taloudellinen energia alkoi palata takaisin kaupunkikeskustoihin. Viimeistään 1980-luvulla ostoskeskuksista oli muodostunut amerikkalaisen pop- ja nuorisokulttuurin keskeisiä näyttäjäitä.

Langen teos keskittyy pääosin Yhdysvaltoihin, mistä ostoskeskukset levisivät pian myös muualle maailmaan. Suomeen ne saapuivat 1950- ja 1960-lukujen taitteessa ja löysivät nopeasti paikkansa suuren rakennemuutoksen aikaan syntyneiden lähiöiden palveluntarjoajina.

Ostoskeskus, suomalaisittain ostari, sijoitettiin yleensä metsälähiön keskelle niin, että se oli kävelen saavutettavissa. Kauppojen, apteekkien ja postien lisäksi suomalainen ostari sisälsi useasti myös kirjastojen kaltaisia hyvinvointivaltion palveluita.

Siinä missä amerikkalainen ostoskeskus oli lähinnä valtavien paikoitusalueiden ja pientaloalueiden ympäröimä, muusta rakennetusta ympäristöstä erillinen saareke, oli suomalainen ostari elimellinen osa lähiöiden elämää, palveluita ja yhteisöllisyyttä. Tässä mielessä Gruenin alkuperäinen idea ostoskeskuksen yhteisöllisestä funktiosta toteutui kenties paremmin Suomessa kuin Yhdysvalloissa.

John B. Hilling:
The Wooden Architecture of Northern Europe. From the Viking Era to the 20th Century.
Lund Humphries 2022.

Gruenin alkuperäinen idea ostoskeskuksen yhteisöllisestä funktiosta toteutui kenties paremmin Suomessa kuin Yhdysvalloissa.

OSTOSKESKUKSEN KUOLEMA?

Langen teksti kulkee rytmikkäästi ja omaäänisesti. *Meet Me by the Fountain* sisältää vain vähän arkkitehtuuriteoriaa, mikä helpottaa lukemista. Tiedon yksityiskohtaisuuden vuoksi kirja vaatii lukijalta kuitenkin keskittymistä. Lange ei vaivaa lukijaa ylätasen selittämisellä, vaan tarkastelee asioita käyttäjän näkökulmasta. Ratkaisu on perusteltu, onhan aiheena mitä suurimmissa määrin käyttäjälähtöisesti suunniteltu rakennustyyppi.

Ostoskeskuksen kuolemasta on puhuttu vuosikymmeniä. Kirjassa Lange käyttää tämän globaalin ilmiön käsittelemiseen kaksi lukua. Suomessa, kuten muuallakin, ostareiden purkuaalto on keskitynyt 2000-luvulle. Kehitys on raadollisesti nähtävillä Helsingissä, missä kaupunginmuseon vuonna 2004 inventoimasta 26 ostarista on jäljellä enää noin puolet.

Huolimatta alati kiivastuvasta verkkokaupasta ostoskeskus ei suostu kuolemaan. Pelkkien shoppailumahdollisuuksien lisäksi sen elinvoiman taustalla on siis oltava jotain merkityksellisempää. *Meet Me by the Fountainin* keskeinen teesi onkin, että ihmiset sosiaalisina olentoina kaipaavat tiloja, joissa on mahdollista kohdata toisia ihmisiä ja että tämä tarve synnytti ostoskeskukset.

Langen osuvimpia huomioita on ostoskeskusten toimiminen näyttämönä ja symbolina usealle merkittävälle yhteiskunnalliselle ilmiölle. Olipa kyse sitten kaupunkisuunnittelun uusimmista virtauksista, nuorisokulttuurista tai julkisen ja yksityisen tilan rajanvetoihin liittyvistä kysymyksistä. ●

RIL, SAFA, ATL, RIA, RKL

Pääsuunnittelijakoulutus 24

KOULUTUSPÄIVÄT, Helsinki / webinaari

- 1. jakso 7.-8.3.2023
- 2. jakso 4.-5.4.2023
- 3. jakso 18.-19.4.2023
- 4. jakso 23.-24.5.2023
- 5. jakso 15.-16.8.2023

ILMOITTAUTUMINEN & OHJELMA

www.ril.fi/paasuunnittelija

LISÄTIETOJA

Pia Selroos, pia.selroos@safa.fi
Ossi Liang, ossi.liang@ril.fi

HINTA

RIL, SAFA, RKL, RIA, SIO jäsenet: 3890 eur + alv. 24%
Muut: 4190 eur + alv. 24%

FISEn pääsuunnittelijoiden pätevydentoteamismenettelyn mukaiseksi täydennyskoulutukseksi hyväksytty pääsuunnittelijakoulutus.

Pääsuunnittelijakoulutuksen yhteydessä on mahdollista suorittaa myös Pätevyyskoulutus tavanomaisissa pääsuunnittelijatehtävissä toimiville.

Kestävän pientalon suuri merkitys

Arkkitehti Pekka Hännisen uusi kirja tarjoaa käytännön ratkaisuja ekologisesti kestävän pientalon suunnitteluun ja korjaamiseen.

Arkkitehti **Pekka Hännisen** teos *Ekologisesti kestävä pientalo* on suunnattu uutta pientaloa pohtiville ja vanhaa korjaaville asukkaille ja suunnittelijoille.

Kirjan ensimmäinen osa taustoittaa ekologisesti kestävän pientaloasumisen ja -rakentamisen historiaa, vaihtoehtoja ja merkitystä Suomessa. Toinen osa tarkastelee pientaloasumisen kestävyttä eri osa-alueiden, kuten sijainnin, energiaratkaisujen sekä elämäntavan kautta. Viimeinen osa tutustuttaa lukijan monipuolisten esimerkkikohteiden kautta jo toteutuneisiin, kestävyden ongelmia ratkoneisiin suomalaisiin pientaloihin.

Kirjan ansioita ovat helppo luettavuus, seikka-peräisyys ja vertailtujen ratkaisujen toteutettavuus. Esimerkiksi sähköntuotantoa ja veden kulutusta tarkastellaan selkeästi erillisissä luvuissa, ja rakennuksen sijoittelusta tontille sekä ekologisesti monimuotoisesta pihasta tarjotaan monia päteviä vaihtoehtoja.

Monipuolisesti kuvilla, piirustuksilla ja laskelmilla esitellyt esimerkkikohteet täydentävät ja konkretisoivat lukujen sisältöjä. Pohjapiirustusten kautta tarkastellaan niin jaettavissa olevan asunon, painovoimaisen ilmanvaihdon kuin auringonvalon hyödyntämisen edellytyksiä pientaloissa. Kirja tarjoaa lisäksi käytännön tilaratkaisuja ja suunnitteluperiaatteita tukemaan hiilipihin pientaloasukkaan elämäntapaa.

RATKAISUKESKEINEN kielenkäyttö rohkaisee lukijaa tarttumaan toimeen pientaloasukkaana tai -suunnittelijana. Teksti on luonteeltaan ajoittain jopa yltiöpositiivista, ja sananlaskut sekä kokonaisuutta summaavat yksinkertaistukset keventävät tiivistä asiasisältöä. Tämä on useissa kohdissa perusteltua, mutta esimerkiksi hiilineutraaliuden saavuttamisen helppouden korostaminen kansallisessa mittakaavassa tuntuu pikemminkin kirjoittajan mielipiteeltä kuin objektiivisen asiantuntijan esittämältä faktalta.

Pientalon käytönaikaiseen energiankulutukseen kirja pureutuu tarkkojen laskelmien kautta. Tämä tarjoaa lukijalle selkeän kuvan saatavilla olevista

Pekka Hänninen:
Ekologisesti kestävä pientalo.
Rakennustieto 2022.

vaihtoehtoista ja niiden keskinäisistä suhteista. Ratkaisuille esitetään myös luonnosmaisia hintahaarukoita, mikä kannustaa arvioimaan niiden toteutettavuutta.

Erittäin tarkkoihin energialaskelmiin verrattuna lähteistämättömät hiilijalanjälkivertailut ovat epämääräisiä, mikä vaikeuttaa harmillisesti kokonaiskuvan hahmottamista. Jää lukijan arvailun varaan, mitä esimerkiksi hiilijalanjälkilaskelmiin talon "päärakenteina" on sisällytetty ja mitä on jätetty pois.

Kaikista ennen vuotta 2000 rakennetuista kohteista esitetään tarkka energiankulutuslaskelma, mutta ei hiilijalanjälkilaskelmaa. Puolittain esitetty tieto saattaa vahvistaa vanhanaikaista käsitystä, että uuden passiivitalon energiapihiys johtaa väistämättä pienempään elinkaaren hiilijalanjälkeen ja ekologiseen kestävyys kuin sen tieltä puretun rakennuksen säilyttäminen.

Uudisrakentamisen korkeaa hiilipiikkiä havainnollistetaan alaluvussa "Vanhassa vara parempi", mutta myös tässä luvussa elinkaaren hiilijalanjälkilaskelmat ovat lähteistämättömiä. Lukija voi päätellä vasta kirjan viimeisestä kappaleesta, mitä rakenteita laskelmat suurin piirtein sisältävät ja onko kyse tavanomaisesta uudispientalosta vai tilallisesti optimoidusta esimerkistä.

Näistä puutteista huolimatta *Ekologisesti kestävä pientalo* onnistuu tavoitteissaan: se perustelee pientalojen merkityksen oleellisena osana kansallisen kestävämmämyyskriisin ratkaisua ja kannustaa lukijaa pientalon energiaratkaisujen tarkasteluun, pientalon korjaamiseen, pihan monimuotoisuuden lisäämiseen sekä vähähiilistä elämäntapaa tukevaan tilankäyttöön.

HAVU JÄRVELÄ

Uudelleen löydetty modernisti

Unohduksiin jääneen itävaltalaisen arkkitehdin Jean Welzin töistä kertova teos on tuore lisä modernin arkkitehtuurin historiankirjoitukseen.

Elokuvaohjaajana tunnettu **Peter Wyeth** kiinnostui joulupäivänä 2012 kävelyretkellään Pariisin kukkuloilla näkemästään avantgardistisesta yksityistalosta. Vaivalloinen selvittely johti unohduksiin painuneen itävaltalaisen arkkitehdin **Jean Welzin** jäljille.

Arkkitehtuuriopinnot Wienissä tutustuttivat Salzburgissa vuonna 1900 syntyneen Welzin professori **Josef Hoffmanniin**, jonka toimistossa Welz teki ensimmäiset rakennussuunnitelmansa. Henkisenä oppi-isänä oli Hoffmanin sijaan kuitenkin toinen itävaltalainen, modernin arkkitehtuurin pioneeri **Adolf Loos**.

Muutettuaan 1920-luvulla Pariisiin Welz vaihtoi etunimensä Hansista Jeaniksi ja sai töitä modernismin puolesta kampanjoineen **Raymond Fischerin** toimistosta. Kaksikon suhde oli ambivalentti. Fischer kirjoitti, esiintyi ja hankki toimeksiantoja, kun Welz ahkeroi suunnitelmien parissa vailla suurempaa julkisuutta. Osasyynä oli, ettei Welz vailla ranskalaista arkkitehtirekisteröitymistä voinut toimia virallisesti suunnittelijana.

Poikkeuksena oli vuonna 1930 perustettu julkaisu L'Architecture d'Aujourd'hui, jonka toimituskunnassa Fischer aloitti yhdessä **Le Corbusierin** kanssa. Fischer toi julkaisussa esiin Welzin ensimmäisen itsenäisen suunnitelman, Maison Landaun.

Le Corbusierin vaikutus Welziin oli yhtä lailla kaksijakoinen. Wyeth korostaa, kuinka Welz käänsi Le Corbusierin ”viisi teesiä” pääläelleen. Lukumääräisesti vähäisiksi jääneissä toteutuneissa

Peter Wyeth: *The Lost Architecture of Jean Welz*. DoppelHouse Press 2022.

rakennuksissaan Welz ei nostanut taloja näkyvästi pilareiden varaan, teki ulkoseinät kantavina, mikä ei mahdollistanut nauhaikkunoita, ei hyödyntänyt kantavien pilareiden tuomaa avointa plaaniratkaisua eikä kattotasanteen käyttöä aurinkoterassina.

WELZ SUODATTI arkkitehtuuriinsa Loosin ”kuutioajattelua” höystettynä palladiolaishenkisellä klassisten teemojen käsittelyllä. Harvoissa antamissaan haastatteluissa hän korosti kustannusten minimoimisen tärkeyttä, jos oikeasti tavoitellaan asumisolosuhteiden parantamista muillekin kuin varakkaille.

Welzin viimeinen Pariisiin toteutunut kohde, Maison Zilveli, oli pienen budjetin yksityistalo, vaikkakin tiloiltaan yhdelle perheelle yllellinen. L'Architecture d'Aujourd'hui esitteli Maison Zilvelin tuoreeltaan vuonna 1933, ja toisin kuin virallisissa dokumenteissa, joissa suunnittelijana esiintyy Fischer, lehdessä sen suunnittelijaksi oli merkitty Welz.

Wyeth analysoi pikkutarkasti Welzin päätyöksi jääneen Maison Zilvelin arkkitehtuuria suhteessa Le Corbusieriin ja Adolf Loosiin. Jyrkkärintainen rakennuspaikka johti kuin johtikin pilareihin, jotka nostavat rakennusta kohti korkeuksia ja näkymiä kohti lännessä siintävää Sacré-Cœria. Muilta osin Welz on poikennut Le Corbusierin teeseistä ja noudattanut Loosilta ammennettuja teorioita.

Welz sairastui Pariisissa tuberkuloosiin ja muutti Etelä-Afrikkaan. Sairastumisensa aikoihin hän luonnosteli kaakkoiseen Ranskaan toteutumattomaksi jääneen parantolan. Mont d'Orin parantolasuunnitelma muistuttaa erehdyttävästi Paimion parantolaa, tosin **Alvar Aalosta** poiketen Welz sijoitti potilaiden ulkoilmaterassin pohjakerrokseen.

Etelä-Afrikassa Welz luopui lähes kokonaan arkkitehdin töistä ja teki uraa taidemaalarina aina kuolemaansa asti vuonna 1975. Wyethin teos on kunnianosoitus katveeseen jääneelle Jean Welzille ja tuore lisä modernin arkkitehtuurin historiankirjoitukseen.

LAURI JÄÄSKELÄINEN

Vailla ranskalaista arkkitehtirekisteröitymistä Welz ei voinut toimia virallisesti suunnittelijana.

Suomen ensimmäisen arkkitehdin elämäntyö esillä Turussa

Arkkitehti Carlo Bassin syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi 250 vuotta. Hänen vaikutuksensa näkyy yhä niin Turun kaupunkikuvassa kuin muualla Suomessa.

Turun Brinkkalan galleriassa marraskuussa avautunut näyttely nostaa esiin jo elinaikanaan **Carl Ludwig Engelin** varjoon jääneen **Carlo (Charles) Bassin** (1772–1840) arkkitehtuuria. Turun museokeskuksen tuottama näyttely pohjaa arkkitehti, TkL **Esa Piironen** ja FL **Marja-Liisa Pohjanvirran** Bassia koskevaan tutkimustyöhön.

Carlo Bassi syntyi Torinossa vuonna 1772 ja päätyi jo nuorena Tukholmaan balettianssijaksi kiinnitetyn sisarensa ja äitinsä mukana. Hän opiskeli arkkitehdiksi Tukholmassa ja muutti Suomeen vuonna 1802 saatuaan vastuun valvoa Turun akatemiatalon rakennustöitä.

Kun Suomesta tuli autonominen suuriruhtinaskunta, tarvittiin tänne valtakunnan julkista rakennustoimintaa johtava virasto, intendenttikonttori, jonka ensimmäinen johtaja hänestä tuli vuonna 1811. Bassi oli ensimmäinen Suomessa toiminut arkkitehtikoulutuksen saanut henkilö – ”Suomen ensimmäinen arkkitehti”, kuten näyttelyn nimi juhlavasti muistuttaa.

Bassin arkkitehtuuri edustaa ruotsalaisvaikutteista uusklassismia ja eroaa samoihin aikoihin Suomessa yleistyneestä pietarilaisvaikutteisesta klassismista. Arkkitehtina hän jätti kädenjälkensä erityisesti Turkuun ja Turun seudulle mutta merkittävältä osin myös muualle Suomeen. Paljon Bassin arkkitehtuuria tuhoutui Turun palossa 1827, mutta hänen jälkensä näkyy jälleenrakennuksen tuloksena yhä Turun nykyisessä katukuvassa. Laajimmin Bassin tuotantoa on kuitenkin säilynyt Turun ulkopuolella.

NÄYTTELY KOOSTUU kuudesta temaattisesta osasta, jotka nostavat esiin Bassin elämää, arkkitehtuuria ja säilyneitä rakennuksia sekä muun muassa kestävyysnäkökulmaa. Esillä on jonkin verran myös historiallisia valokuvia, **Tuomas Uusheimon** nykyvalokuvia Bassin rakennuksista sekä rakennuspiirustuksia.

Olin toivonut näyttelylle hieman laajempaa mittakaavaa – tuleehan Bassin syntymästä tänä vuonna kuluneeksi 250

vuotta. On ymmärrettävää, ettei kaikkeen voida keskittyä, mutta etenkin alkuperäispiirustusten laajempi esittely sekä purettujen ja säilyneiden kohteiden sijainteja esittävä kartta tai luettelo olisi havainnollistanut Bassin tuotannon määrää. Esa Piironen pitkäaikainen tutkimustyö saadaan toivottavasti esiin laajemmin jossain muualla.

Näyttelyn suppeudesta huolimatta on erinomaista, että Suomen ensimmäisen arkkitehdin vuosipäivää juhlustetaan juuri Turussa. Toivottavasti näyttelystä säteilee innostusta hahmottaa Bassin kädenjälkeä nyky-Turussa ja muualla Suomessa esimerkiksi kävelykierrosten muodossa.

PANU SAVOLAINEN

Carlo Bassi – Suomen ensimmäinen arkkitehti -näyttely on avoinna 15.1.2023 saakka Brinkkalan galleriassa Turussa.

Näyttely esittelee Bassin elämää, arkkitehtuuria ja säilyneitä rakennuksia.

safa.fi/kilpailut

ARKKITEHTUURI- KILPAILUT

Yleiset kilpailut

31.10.2022 – 17.2.2023	Lepuski 2.0: Leppävaaran keskus, ideakilpailu
30.11.2022 – 17.3.2023	Lapinjärven kirkonkylä
15.12.2022 – 14.4.2023	Kaarinan keskustan ideakilpailu

Sisään jätetyt yleiset kilpailut

15.5.2022 – 17.10.2022	Oulun museo- ja tiedekeskus
-------------------------------	-----------------------------

Kutsukilpailut

8.8.2022 – 11.11.2022	Kruunuvuorenrannan kortteli 49338
14.10.2022 – 23.1.2023	Espoolaisten talo
9.1.2023 – 31.3.2023	Malmin uusi sairaala

Harkitsetko kilpailun järjestämistä?

**Tutustu tilaajille suunnattuun verkkosivuun
osoitteessa *arkkitehtuurikilpailut.fi***

Tiiliarkkitehtuuria Kruunuvuorenrantaan

Kruunuvuorenrannan korttelin kilpailun Helsingissä ratkaisi asuntoarkkitehtuurin laatu.

Sigge Arkkitehtien ja Loci maisema-arkkitehtien työryhmä on voittanut kutsukilpailun Kruunuvuorenrannan korttelista 49339 työllään Stansvikin portti. Toiselle sijalle nostettiin Arkkitehtuuritoimisto B&M:n ja Maisema-arkkitehtitoimisto Maanlumon ehdotus Syli.

Kruunuvuorenranta sijaitsee Helsingissä Laajasalon kaupunginosassa, jossa on käyty useita kilpailuja. Kilpailtavat tontit kuuluvat Stansvikkallion asemakaava-alueeseen. Viereisestä tontista järjestetyn suunnittelu- ja tarjouskilpailun ehdotukset ovat parhaillaan arvioitavana.

Kilpailun korttelista 49339 järjestivät Settlementiasunnot, Asuntosäätiö ja Peab, joista kukin rakennuttaa yhden kolmesta paikalle suunniteltavasta asuinkerrostaloyhtiöstä.

”OLI JUMPPAAMISTA”

Sigge Arkkitehtien **Rauno Lehtinen** kertoo asemakaavan ja yksityiskohtaisen kilpailuohjelman ohjanneen suunnittelua vahvasti. Lehtisen mukaan korttelin haluttiin sopeutuvan ympäröivään rakennuskantaan, joten työssä pyrittiin viereisten rakennusten tapaan selkeyteen ja yksinkertaisuuteen.

Paikka oli vaikea erityisesti maastonmuotojen takia, Lehtinen sanoo.

”Jouduimme hieman askartelemaan, että toiminnallisuudet ja kulkuyhteydet korttelissa saatiin mahdollisimman sujuviksi.”

Sigge Arkkitehdit osallistuu mielellään kutsukilpailuihin, Lehtinen kertoo. Niissä on ”sisäänrakennettua kiinnostavuutta”, sillä osallistujamäärä on rajattu ja kohteen toteutuminenkin on yleensä todennäköistä.

Lehtisen mukaan tässä kilpailussa rakennusyhtiöllä oli poikkeuksellisen paljon reunaehjoja suunnittelulle.

”Suunnilleen ikkunapenkien korkeudesta lähtien. Olihan niissä jumppaamista, mutta siitä selvittiin.”

Kruunuvuorenrannan korttelin kilpailun voitti Sigge Arkkitehtien ja Loci maisema-arkkitehtien ehdotus Stansvikin portti.

SIGGE ARKKITEHDIT & LOCI MAISEMA-ARKKITEHDIT

VAHVA ASUNTOSUUNNITTELU VOITTOON

Kortteli on kaupunkikuvallisesti merkittävällä paikalla, sillä se näkyy ensimmäisenä tullessa Kruunuvuorenrantaan, toteaa kilpailun SAFA-tuomari **Miia-Liina Tommila**.

”Tontti aloittaa kaupunginosan ja luo mielikuvan sen tunnelmasta.”

Tommilan mukaan kaikki ehdotukset olivat ammattimaisia, hienosti tehtyjä ja sisälsivät mielenkiintoisia ideoita, mutta tuloksen ratkaisi kokonaisvaltaisin suunnitelma. Voittajatyön erityinen ansio oli asuntoarkkitehtuurin laatu.

”He olivat onnistuneet ratkaisemaan kolmen rakennuttajan tarpeet ja samalla luomaan erityyppisiä asuntoja erilaisille asukkaille”, Tommila summaa. ”Tiiliarkkitehtuurin ideointi julkisivuissa ja detaljeissa kytkeytyi hienosti tontteihin ja niiden erilaisiin vaatimuksiin ja toiveisiin.”

PIPSA PENTTINEN

[Tutustu tekijätietoihin, arvostelupöytäkirjaan ja kuviin Safan verkkosivuilla: \[safa.fi/kilpailut\]\(http://safa.fi/kilpailut\).](#)

Kruunuvuorenrannan korttelin 49339 kutsukilpailu

1. palkinto Stansvikin portti / Sigge Arkkitehdit, Loci maisema-arkkitehdit

2. palkinto Syli / Arkkitehtuuritoimisto B&M, Maisema-arkkitehtitoimisto Maanlumo

SAFA-tuomari Miia-Liina Tommila
Järjestäjät Settlementiasunnot, Asuntosäätiö, Peab, Helsingin kaupunki

Kaksi työryhmää jatkoon Vanhan Vaasan sairaalan kilpailussa

Kutsukilpailussa suunniteltiin lisärakennusta oikeuspsykiatriseen sairaalaan kulttuurihistoriallisesti merkittävälle alueelle.

Senaatti-kiinteistöt järjesti kutsukilpailun uudisrakennuksesta Vanhan Vaasan sairaalan alueelle. Voittajiksi valittiin kaksi ehdotusta, jotka etenevät jatkokehitykseen. Toinen töistä valitaan myöhemmin toteutettavaksi.

Tuomariston mukaan parhaat ehdotukset olivat AW2-arkkitehtien ja Arkkitehtitoimisto K2S:n työryhmän Kolmisointu ja Lukkaroinen Arkkitehtien työryhmän Huomassa.

Vanhan Vaasan sairaala toimii oikeuspsykiatristen potilaiden hoitopaikkana. Sairaalan alue on osa Vanhan Vaasan ja Mustasaaren kirkon valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Vuonna 1844 valmistunut päärakennus on **C. L. Engelin** suunnittelema.

Uudisrakennukseen tulee kolme eri osastoa potilaille, koko sairaalaa palveleva monitoimisali, keittiö ja ruokasali henkilökunnalle.

TÄRKEINTÄ TOIMINNALLISUUS

Kilpailun SAFA-tuomari **Simo Freese** kertoo, että toiminnallisuus oli töitä arvioitaessa ehdoton vaatimus. Sairaalan toimintojen jäsentely on erittäin tarkkaa ja pohjaratkaisun on oltava ”kuin kone”.

”Sairaalaa ei kannata rakentaa, jos se ei ole toimiva.” Toiminnallisuuden arvioinnissa kuunneltiin ennen kaikkea sairaalan henkilökuntaa ja potilaita, Freese sanoo.

Toki tärkeää oli myös uudisrakennuksen arkkitehtuuri ja sen sovittaminen kult-

tuurihistorialliseen ympäristöön. Kaikki kilpailijat olivat soveltaneet arkkitehtuurin klassisia aiheita modernilla tavalla, Freese toteaa.

Tuomariston mielestä yksi työ oli ansiokas molemmilta kanteilta.

”Meillä olisi ollut eväät valita yksi voittaja, mutta järjestäjä halusi kaksi, joiden kanssa jatkaa”, Freese summaa. ”Valitsimme siis ne työt, jotka olivat toiminnallisesti parhaat.”

POIKKEUKSELLINEN JÄRJESTELY

Kahden ykköspalkinnon toimintamalli määriteltiin kilpailuohjelmassa, mikä on Safan kilpailuissa poikkeuksellista. Yleensä tähdätään yhteen, jatkosuunnitteluun etenevään voittajaan.

Kilpailusääntöjen hengestä katsottiin perustelluksi hieman poiketa, koska kyseessä oli toiminnallisesti erityisen vaativa erikoissairaala, sanoo Safan kilpailuasiantuntija **Kirsti Rantanen**. Kilpailun järjestäjälle haluttiin antaa mahdollisuus suunnitteluttaa töitä vielä kahdella työryhmällä yhteistyössä käyttäjien kanssa ennen lopullisen suunnittelijavalinnan tekoa.

Jatkovaiheen päätyttyä Safa aikoo selvittää järjestäjän ja osallistujien kokemuksia poikkeuksellisesta kilpailujärjestelystä.

PIPSA PENTTINEN

Vanhan Vaasan sairaalan uudisrakennuksen kutsukilpailu

Voittajaehdotukset

- Kolmisointu / AW2-arkkitehdit, Arkkitehtitoimisto K2S, A-insinöörit, Palotekninen insinööri-toimisto Markku Kauriala
- Huomassa / Lukkaroiden Arkkitehdit, Idea Structura, LVIA-insinööri-toimisto Meskanen, Sweco

SAFA-tuomari Simo Freese
Järjestäjä Senaatti-kiinteistöt

”

Sairaalaa ei kannata rakentaa, jos se ei ole toimiva.

Tutustu tekijätietoihin, arvostelupöytäkirjaan ja kuviin Safan verkkosivuilla:
safa.fi/kilpailut

Lukkaroinen Arkkitehtien ehdotus Huomassa.

AW2-arkkitehtien ja Arkkitehtitoimisto K2S:n ehdotus Kolmisointu.

Safan hallitus-ohjelmatavoitteet julki

Safa tavoittelee seuraavan hallitusohjelmaan muun muassa rahoitusta rakennetun ympäristön tutkimuslaitoksen perustamiseksi.

SUOMEN ARKKITEHTILIITTO on julkaissut hallitusohjelmatavoitteensa kaudelle 2023–2027. Safa peräänkuuluttaa arkkitehtien määrän ja rakennusalan tutkimustiedon lisäämistä sekä hankintalainsäädännön uudistamista. Tavoitteissa esitetään myös keinoja olemassa olevan rakennuskannan turvaamiseksi ja kestävästä rakennuskulttuurin edistämiseksi.

EDISTETÄÄN ARKKITEHTONISTA KESTÄVYYTTÄ

Suomi on sitoutunut Davosin julistuksen tavoitteisiin. Maailman talousfoorumin yhteydessä vuonna 2018 julkistetussa Davosin julistuksessa ilmaistiin kulttuuriministereiden yhteinen, kansainvälinen tahtotila korkealaatuisen rakennuskulttuurin edistämiseksi.

Safa esittää, että Davosin julistuksen tavoitteiden edistämiseen osoitetaan riittävät resurssit. Kestävän rakennuskulttuurin edistämiseksi tulee laatia valtion, toimivaltaisten viranomaisten ja alan toimijoiden yhteinen toimenpideohjelma.

SÄÄNTELYN KOKONAISUUS ON TURVATTAVA

Safaa on huolettanut maankäyttö- ja rakentamislain jakaminen kahtia alueidenkäyttöä ja rakentamista koskeviin

lakeihin. Hallitusohjelmatavoitteiden mukaan ”alueidenkäytön ja rakentamisen sääntelyn saumaton niveltymisen toisiinsa on varmistettava” ja alueidenkäytön lainsäädännön päivitys käynnistettävä viipymättä.

Nyt eduskunnassa käsiteltävänä olevan rakentamislain asetusten valmisteluun on myös syytä varata riittävästi aikaa.

TARVITAAN TUTKIMUSTIETOA RAKENTAMISESTA

Poliittisen päätöksenteon taustaksi ja alan kehittämiseksi tarvitaan nykyistä enemmän poikkitieteellistä, riippumatonta tutkimustietoa. Safa esittää hallitusohjelmatavoitteissaan, että arkkitehtuurin ja rakentamisen osaamis- ja tutkimusverkostoa on vahvistettava ja että ympäristöministeriöön perustetaan rakennetun ympäristön paneeli, ilmastopaneelin tapaan.

Lisäksi tulee varata kolmivuotinen rahoitus rakennetun ympäristön tutkimuslaitoksen käynnistämiseksi.

UUDISTETAAN HANKINTALAINSÄÄDÄNTÖÄ

Safan ja Arkkitehtitoimistojen liiton hiljattain toteuttaman hankintakyselyn mukaan nykyinen hankintalaki ei tue uusien ja

pienien toimistojen pääsyä alalle, eikä ota riittävästi huomioon immateriaalioikeuksia ja arkkitehtipalvelujen hankinnan erityispiirteitä.

Safa esittää, että Suomen tulisi vaikuttaa aktiivisesti EU:n hankintadirektiivin päivityksen käynnistämiseen ja korostaa laativaaltimusten merkitystä immateriaalipalvelujen hankintaperusteena. Direktiivin pohjalta tulee käynnistää myös kansallisen hankintalainsäädännön uudistus.

KORJAAMINEN ENSISIJAISEKSI VAIHTOEHDOKSI

Ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulmastaärkevintä on pyrkiä säilyttämään olemassa olevat rakennukset ja korjaamaan niitä oikeasuhtaisesti. Safan hallitusohjelmatavoitteissa todetaan, että ”korjaamalla ja ylläpitämällä olemassa olevaa rakennuskantaamme turvaamme myös merkittävää kulttuurista ja sosiaalista pääomaamme.”

Ympäristöministeriöön esitetään perustettavaksi toimenpideohjelma, jolla edistetään vakaakäytössä olevan rakennuskannan käyttöä ja ylläpitoa ja uusien korjauskonseptien kehittämistä.

LISÄÄ ARKKITEHTEJA

Arkkitehtialalla on suhdanteista riippumatta vallinnut täystyöllisyys jo vuosien ajan, eikä osajia riitä kaikkiin tehtäviin. Hallitusohjelmatavoitteissa esitetään, että yliopistojen arkkitehtikoulutuksen resurssit on turvattava valmistuvien arkkitehtien määrän nostamiseksi. Myös alan kansainvälisten osaajien integrointia Suomen työmarkkinoille on edistettävä.

Ehdottoman tärkeää on varmistaa, että pakolliseen pätevyyden toteamiseen säädetään riittävä siirtymäaika.

KOLME KYSYMYSTÄ

Palstalla esitellään
Safan vaikuttajia.

Vuosikymmenten kokemuksella

Arkkitehdeilla on nykyään vähemmän aikaa itse suunnittelutyöhön kuin ennen, sanoo monissa tehtävissä Safassa vaikuttanut Asko Takala.

ARKKITEHTI Asko Takala on toiminut luottamustehtävissä Safassa ja muissa alan organisaatioissa opiskeluajoiltaan 1980-luvulta lähtien. Tällä hetkellä hän on muun muassa Safan hallituksen, ammatti-poliittisen jaoksen ja maankäyttö- ja rakennuslakityöryhmän jäsen sekä pääsuunnittelijan pätevyyslautakunnan puheenjohtaja.

Työkseen Takala vetää omaa Siven & Takala -arkkitehtitoimistoa yhdessä puolisonsa, arkkitehti **Kirsti Sivenin** kanssa.

Mikä motivoi olemaan niin monessa mukana ja käyttämään omaa aikaa yhteisiin asioihin?

Se on vähän sellainen huono tapa [naurua]. Tiedonvälittäminen on tuntunut mielekkäältä, samoin mahdollisuus toimia yhdessä muiden kanssa. Jos haluaa vaikuttaa ammatillisiin asioihin, yksin se on paljon vaikeampaa kuin porukassa.

Välillä mietin onko tässä liikaakin. Toisaalta tämä myös antaa paljon ja samalla oppii itse, eihän asioista puhuminen ja vaikuttaminen yksisuuntaista ole.

Pettymyksiäkin tulee, aina kaikkeen ei pysty vaikuttamaan. Mutta suunnittelijan ammattiin kuuluu myös surutyön tekeminen ja kill your darlings -mentaliteetti. Ajatuksia ja ideoita on paljon, on opeteltava priorisoimaan.

Mihin olisi tällä hetkellä tärkeintä vaikuttaa arkkitehtuurin alalla?

Yleisiin toimintaedellytyksiin, siihen että olisi enemmän aikaa ja mahdollisuus käyttää sitä substanssiin, asiaosaamiseen. Tuntuu että tänä päivänä rakentamisessa erilaiset oheistoimet, kuten kaikenlaiset selvitykset, laskelmat ja muu pakollinen rutiinitoiminta – jotka toki ovat tärkeitä, ne pitää hallita eikä jättää muiden tehtäväksi – syövät jatkuvasti enemmän aikaa.

Moni alalle tuleva nuori törmää arjessa siihen, että sisällön tuottamiselle ja asioiden yhteensovittamiselle, siihen tekemiseen mihin he ovat kokeneet valmistuneensa, on aina vaan vähemmän aikaa.

Toki suunnittelutyön edellytys on, että tuntee reunaehdot hyvin, muuten ei voi tulla uusia oivalluksia.

Miten arkkitehdin työ on muuttunut neljässä kymmenessä vuodessa?

Ryhmätyö on korostunut, valmiuksia siihen pitäisi opettaa enemmän jo arkkitehtikoulutuksessa. Samaan aikaan työ on muuttunut yksilökeskeisemmäksi, vastuuttamista yksilöille on tullut lisää jo lainsäädännönkin kautta. Aiemmin vartuneemmilta kollegoilta oppiminen kävi luontevammin: naapurin piirustuspöydälle oli helpompi vilkuilla kuin tietokoneen näytölle, ja kasvokkain keskustelua oli enemmän.

Itse suunnittelutyön sisältö on muuttunut niin, että työmaalle laadittavat suunnitelmat ovat paitsi rakennuksen suunnitelmia myös työnjohdollisia suunnitelmia ja juridisia sopimusasiakirjoja erilaisille hankintaketjuille.

Tietysti työvälineet ja työnteon tavat ovat erilaisia kuin ennen. Tietokoneohjelmat mahdollistavat asioita, mutta välillä tuntuu, että olemme niiden vankeja. Oletusohjelmistot tarjoavat usein liian helppoja ratkaisuja, ajattelu ulkoistetaan ohjelmille eikä tehdä sitä itse. Ohjelmistojen pitää olla renkejä meidän osaamiselle ja sen välittämiseksi eikä päinvastoin.

SILJA YLITALO

Puhuttua

”Esimerkiksi vanhoissa toimistorakennuksissa on usein mahtava runko, ja niihin voisi saada aikaan loft-asuntoja. Suomesta mennään johonkin Tanskaan tai Viroon ihas-telemaan, kun vanhaan kirkkoon on tehty joogasali. Miksei mennä enemmän siihen suuntaan, että Suomessakin olemassa olevaa rakennuskantaa voisi hyödyntää luovasti, hauskasti ja luonnonvarojen säästävästi?”

Safan puheenjohtaja Henna Helander pohtii Helsingin Sanomien rakennuslakiehdotusta koskevassa haastattelussa 13.11., voisiko rakennusten käyttötarkoitusta muuttaa niiden purkamisen sijaan.

”Pitäisi lisätä myös kuluneen, rososen ja vanhan näkymisen sietoa eikä pyrkiä aina valkoiseen, viiva-suoraan ja uudenveroiseen tulokseen. Ikävimmistäkin bulkkitalosta voi löytyä jotain hienoa, vaikka oven kahvoja, sisäänkäyntien yksityiskohtia tai toimivia pohjaratkaisuja.”

Arkkitehti ja yliopisto-opettaja Iida Kalakoski rakennusten purkamista ja korjaamista koskevassa haastattelussa Helsingin Sanomissa 22.11.

”Olisi helppo sanoa, että Valko-Venäjä on Venäjän siirtomaa. Että emme ole itse syllisiä. Mutta olemme me, minäkin. Emme tee tarpeeksi, tai teimme kompromisseja, jotka ovat johtaneet tähän. Tämä on omaa syytämme.”

Valko-Venäjältä Suomeen paennut arkkitehti Aliaksei Zalouski kommentoi suhdettaan kotimaahansa Ylen haastattelussa 20.11.

KEVÄT 2023

SAFA kouluttaa

RIL-SAFA PÄÄSUUNNITTELIJAN AJANKOHTAISPÄIVÄ

7.2.2023 Helsinki (hybridi)

VASTAVALMISTUNEIDEN ILTAPÄIVÄ

8.2.2023 ip (webinaari)

RIL-SAFA-ATL-RIA-RKL PÄÄSUUNNITTELIJAKOULUTUS 24

Helsinki (hybridi)

- 1. jakso 7.–8.3.2023
- 2. jakso 4.–5.4.2023
- 3. jakso 18.–19.4.2023
- 4. jakso 23.–24.5.2023
- 5. jakso 15.–16.8.2023

RIL-SAFA KORJAUSRAKENTAMISEN AJANKOHTAISPÄIVÄ

30.3.2023 Helsinki (hybridi)

PÄÄSUUNNITTELIJAN PÄTEVYYSENTENTI

18.4.2023 Helsinki, Oulu ja Tampere

ARKKITEHTIPÄIVÄT 2023

5.5.2023 Vantaa

RIL-SAFA RAKENNUTTAJAN AJANKOHTAISPÄIVÄ

16.5.2023 Helsinki (hybridi)

RIL-SAFA SUUNNITTELIJAN SOPIMUSPÄIVÄ

8.6.2023 Helsinki (hybridi)

RIL-SAFA PÄÄSUUNNITTELIJAN AJANKOHTAISPÄIVÄ

13.6.2023 Helsinki (hybridi)

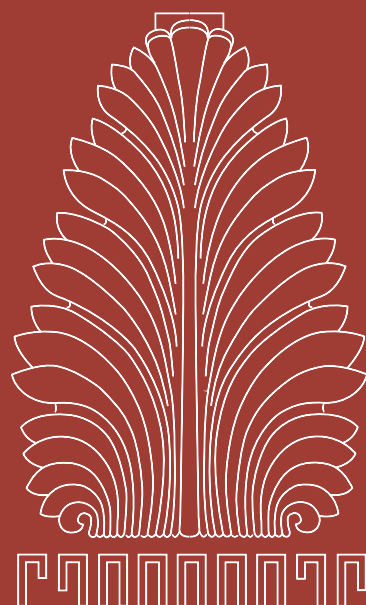
LISÄTIETOJA

SAFAn verkkosivujen tapahtumakalenteri:
safa.fi/tapahtumat

Pia Selroos, erityisasiantuntija
pia.selroos@safa.fi

SAFA

KOULUTUS

SAFA toivottaa
kaikille jäsenilleen ja
Arkkitehtiuutisten lukijoille
kaunista joulua ja
antoisaa uutta vuotta!

Haluatko kumppaniksesi tilitoimiston, joka
ymmärtää toimintasi erityispiirteet?
Tutustu arkkitehtitoimistoihin erikoistuneisiin
palveluihin: aallongroup.fi/arkkitehdit

Tilitoimistoni.

Sähköistä taloushallinto kanssamme!

TILITOIMISTO A-PALVELU OY

www.apalvelu.fi
+358 10 336 6030
tilitoimisto@apalvelu.fi

VUOKRATAAN

Työtilaa - tai kokonainen toimisto (31 m²) osoitteessa
Hollantilaisentie 32 Helsinki

Marketta Järvi
040 7255251
m.jarvi@jarvim.fi

MRL in memoriam

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta on valmisteltu vuodesta 2019. Nyt uusi rakentamislaki on eduskunnan valiokuntien käsittelyssä ja Safan MRL-työryhmän työ loppusuoralla.

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN

uudistus on edennyt siihen pisteeseen, että hallitus on antanut sen toisesta puolikkaasta,

uudesta rakentamislaki, esityksen eduskunnalle.

Kirjoittaessani tätä marraskuun lopulla ei ole vielä selvää, millaisena rakentamislaki eduskunnassa etenee. Hanketta edistettiin kiireellisenä, niin sanottuna budjettilakina, koska siihen sisältyy Suomen ympäristökeskukselle uusia tehtäviä, joihin on tarpeen varata rahaa budjetissa. Laki siirrettiin kuitenkin lisäbudjettiin, jolloin valiokuntakäsittelyyn saatiin lisäaikaa.

Laista on jo annettu talous- ja perustuslakivaliokuntien lausunnot. Perustuslakivaliokunnan lausunto on varsin myönteinen. Sen huomautukset liittyvät joidenkin maankäyttölakiin kuuluvien osien siirtämiseen rakentamislain puolelle. Näitä ovat esimerkiksi suunnittelutarvealueen rakentamisedellytysten määrittely ja emättilaperiaate. Tätä vastustettiin laajasti edellisellä lausuntokierroksella, minkä vuoksi on yllättävää, että ne ovat nyt etenemässä.

Talousvaliokunnan lausunto on kriittisempi. Siinä lakiin esitetään muutoksia, jotta rakennusten korjaaminen ja sovitaminen yhteen energiatehokkuustavoitteiden kanssa huomioitaisiin paremmin. Vanhojen rakennusosien kunnostaminen halutaan mahdollistaa, eikä rakennusosien uusiminen energiatehokkuusvaatimusten mukaisin uusin tuottein tulisi olla ainoa sallittu korjaustapa – tästähän Safa on kovastikin ollut huolissaan.

Talousvaliokunnan lausunnossa esitetään myös lämpöä varaavien takkojen tai muun huoltovarmuutta tukevan energiarjestelmän edellyttämistä uusilta ja korjattavilta rakennuksilta. Valiokunta kehottaa seuraamaan sääntelyn vaikutuk-

sia lupaprosessin kestoon ja sujuvuuteen sekä karsimaan sen perusteella lupaprosessista mahdollisia päällekkäisiä selvitysvaihtoehtoja.

Ympäristövaliokunnan lausuntoa pitänee odottaa vuodenvaihteen yli. Valiokunta on kuullut Safan lisäksi ainakin asianajajaliittoa, jonka lausunto löytyy liiton verkkosivuilta. Asianajajaliitto perää lupamenettelyä selkeyttä ja ”pyytää varmistamaan, että rakentamislain soveltamisala sekä kaikki sen rajoitukset ilmenevät selkeästi rakentamislain sanamuodoista, tai että perusteluita täsmennetään siten, etteivät ne ole ristiriidassa lain kanssa”.

Kaikkien etu lieenee selkeä säännöskokoelma. On syytä toivoa, että lupaprosessi säilyy koherenttina ja että kussakin vaiheessa tarvittavat asiakirjat määritellään joko joustavasti tai järkevässä suhteessa suunnitelmien tarkkuuteen. Emme ole olleet huolinemme yksin.

On ollut paitsi työstä myös nau-tinnollista valmistella Safan lausuntoja osaavien ja ammattitaitoisten, eri puolilla rakentamisen kenttää työskentelevien kollegoiden kanssa. Satoja työtunteja, kymmeniä iltoja ja pitkäksi venyneitä kokouksia istuneet kollegat ovat pyyteet-tömästi hioneet lausuntoja tavoitteena tasapainoisesti rakentamista ohjaava oikeusohje.

Ympäristöministeriö on tiukoilla resursseilla sinnikkäästi valmistellut laki-luonnosta. Valiokuntatyöskentely hionee luonnokseen vielä jääneet kauneusvirheet, ja lopputulokseksi toivottavasti saadaan selkeä ja ristiriidaton kokonaisuus.

Pieni aikalisä on parempi ratkaisu kuin kiireessä lakiin jäävät ristiriidat.

IFA KYTÖSAHO

Kirjoittaja on Safan MRL-työryhmän puheenjohtaja ja Vantaan kaupungin vastaava lupa-arkkitehti.

Safan mobiilijäsenkortti uudistui

Mobiilijäsenkortista löydät jäsennumerosi, ajankohtaiset uutiset ja kaikki jäsenedut yhteen koottuna. Esittämällä jäsenkorttisi saat alennuksia esimerkiksi monista design-liikkeistä. Kirjautumalla jäsenkorttiin voit myös päivittää jäsentietosi.

Mobiilijäsenkorttia ei löydy sovelluskaupasta, vaan se pitää tallentaa puhelimen selaimen kautta aloitusnäytölle.

NÄIN TALLENNAT KORTIN PUHELIMEESI

1. Avaa Mobiilijäsenkortti puhelimesi osoitteessa mobiili.safa.fi
2. Kirjautu mobiilijäsenkorttiin jäsentiedoillasi. Mikäli et muista salasanaasi, tilaa uusi kertakäyttöinen kirjautumiskoodi matkapuhelimeesi.
3. Kun olet kirjautunut mobiilijäsenkorttiin puhelimen selaimessa, valitse puhelimen mallista riippuen selaimen yläosasta kolmesta pisteestä ”Asenna sovellus” (Android) tai alarivistä Jaa-painike ja sieltä Lisää näytölle/Add to Home Screen (Apple). Safa-nimisen sovelluksen pitäisi ilmestyä aloitusnäytölle. Selain voi myös ehdottaa latausta suoraan, kun avaat jäsenkortin ensimmäistä kertaa.
4. Voit myös ladata mobiilijäsenkortin alla olevalla QR-koodilla.

Kaavoittajat ja vastuullisen paskapuheen aika

Arkkitehtien julkinen kritiikki kaavoitusta kohtaan on niin harvinaista, että ”kriittiseksi puheenvuoroksi” kelpaa jopa tutkijan yksittäinen somepäivitys.

Toimittaja Katja Martelius kirjoitti 7.10.2012 Helsingin Sanomiin otsikolla Kamalaa kaupunkisuunnittelua. Kirjoitus koski Helsingin rakentamisen uutta suuntaa, jossa keskeiseksi ovat muodostuneet kiinteistökauppa ja ahne rakennusoikeuksien korottaminen. Iki-muistettavan artikkelista teki anekdoottimainen lausahdus: ”julkisesti kriittinen arkkitehti on yhtä harvinainen kuin saimaannorppa”.

Sittemmin kriisi on syventynyt sekä rakentamisen että hiljaisuuden osalta. Julkiseksi puheenvuoroksi näyttää kelpaavan jopa yksittäinen Facebook-päivitys. Päivälleen kymmenen vuotta saimaanorppa-anekdootin jälkeen samainen päivälehti keksi julkishallintoa koskevan kommentointimme päätteeksi syyttää meitä tutkijoita siitä, ettemme olleet älyneet liittää somepäivityksiimme lauselman tutkimusrahoituksestamme. Uutisointi oli pahantahtoinen ja kiusallinen.

Kiusallisuus ei tosin koske meitä tutkijoita vaan yhteiskunnan tilaa, jossa julkista keskustelua yhä enenevässä määrin vaivaa populismi, paskapuhe ja hiljentämisen kulttuuri. Paskapuheella (*bullshitting*) tarkoitan Harry G. Frankfurtin tekemää eroa tahallisen vääran tiedon esittämisen eli valehtelemisen (*lying*) ja illuusioiden luomiseen, aloitteen pitämiseen ja vastapuolen hukuttamiseen tähtäävän sanailun välillä.

Paskanpuhuja on se toimija, joka hyödyntää käsitteellistä epäselvyyttä

ja ideologiaköyhää tilaa edistääkseen omia tavoitteitaan. Paskapuhe on niin yleispätevää, ettei siitä ikinä joudu tilille. Kaavoituksessa saamme nauttia siitä kes-tävyyspuheen, tiivistämispuheen, kump-panuuspuheen ja vastuullisuuspuheen muodoissa.

HILJENTÄMISEN OSALTA tilanne ei ole uusi. Pääkaupunkiseudun kaavoituksessa ja siihen liittyvässä julkishallinnossa toimii noin tuhat asiantuntijaa, joiden näkemyksiä suunnittelun onnistumisista kommentoi julkisuudessa arviolta kymmenen henkilöä – yleensä ylimmästä virkamies-johdosta. Kaavoituksen totuutta on vain se virallinen. Myös suunnittelukonsultit ovat jo aikaa sitten tajunneet olla hiljaa, koska paras tapa tehdä itsensä työttömäksi on arvostella tilaajaa julkisesti.

Uutta on se, että viimeisten viiden vuoden aikana myös kaupunkisuunnittelun ja asumisen tutkijoita on ruvettu maalittamaan jokaisesta vähääkään politiikkaan tai ideologiaan sopimattomasta tutkimus-tuloksesta.

On helpompi olla mukavan myötäilevä kuin analyttisen hankala.

Tiivistämispuheen ongelma on, ettei sitä voi eritellä eikä siitä saa otetta, mutta valehtelustakaan ei voi syyttää. On kiistämätön fakta, jokainen kunnan alueelle tuleva lisäkerrosneliometri tekee rakenteesta laskennallisesti tiiviimmän. On kuitenkin erittäin epäselvää, milloin tämä tiivistäminen muuttuu jollain tavalla yhteiskunnalliseksi hyödyksi. Puhumat-takaan siitä, että sillä voisi olla alueellisia eroja tai että liiallisesta tiiviystä voisi jopa olla haittaa. Mitään raja-arvoja tiivistämiselle ei haluta antaa.

Tiivistämistä ajetaan kertomatta, kuinka paljon ja minne. Se on vastuutonta ja katteetonta paskapuhetta. Esimerkkinä käy vaikkapa tämä jo suhteetontakin huomiota saanut Uudenmaan liiton raportti, jota analysoin yksityiskohtaisemmin

Aalto-yliopiston verkkosivuilla 10.11. jul-kaistussa blogikirjoituksessa. Koetellaan analyysiä kuitenkin vielä yhdellä raja-arvolaskelmalla, jonka nimettömäksi jäävä saimaanorppa minulle kertoi.

Menetettyjen mäntyjen analyysi oli huolissaan puuston hiilivarastosta, jonka kooksi määriteltiin 94 tCO₂/hehtaari. Jos tämä on edes jonkinlainen poliittisesti tavoiteltava raja-arvo, niin sen kompen-soima tiivistämisen vaatimus on mitä-tön. Koska puurakennuksessa on puuta varastoituneena (rakennejärjestelmästä riippuen 150–300 kg/CO₂/m²), tämä 94 tonnia menetettyä hiilidioksidia per hehtaari korvataan jo kahdella puisella CLT-pientalolla (150 m² × 300 kg × 2). Tehokkuutena se on e=0,03.

Riittäisikö tämä Uudenmaan liitolle? Ei se vielä kovin tiivistä ole, eikä sillä var-maan saada sen enempää pöhinää kuin uusia patentejakaan, mutta voisiko joku valistaa paljonko on riittävästi. Mitä voi-daan luvata sillä saavutettavan?

VASTUULLINEN KAAVOITUS voitai-siin aloittaa vastuullisuuspuheesta. On oireellista, että juuri vallitsevassa näen-näismoralismin ajassa olemme jättäneet huomiotta, että vastuullisuudelle on kaksi täysin erisältöistä englanninkielistä käännöstä: *responsibility* ja *account-ability*.

Näitä viimevuosien kaavoituksen ja MAL-sopimisen raportteja lukiessa tun-tuu, että jälkimmäisen määrittelylle – tili-velvollisuudelle – alkaisi jo olla kiire.

ANSSI JOUTSINIEMI
Aalto-yliopiston kaupunkikehityksen ja
mallintamisen professori
Arkkitehti SAFA, TkT

On epäselvää, milloin
tiivistäminen muuttuu
yhteiskunnalliseksi
hyödyksi.

KARI LINDSTRÖM (1951–2022)

Laaja-alaisen suunnittelijan kädenjälki näkyy Lahdessa

Arkkitehti Kari Lindström kuoli 31. toukokuuta 2022 Lahdessa. Hän oli syntynyt Järvenpäässä 18.7.1951. Lindström teki pitkän ja monipuolisen työuran suunnitellen rakennuksia ja niiden peruskorjauksia sekä rakentamista ohjaavia kaavoja. Lahden seudulla hänen kädenjälkensä näkyy kymmenissä kohteissa.

Kirvesmiehen poika Lindström kouluttautui aluksi rakennuspiirtäjäksi. Rakennusarkkitehdin opinnot toivat hänet perheineen Lahteen vuonna 1977. Lahden ammattikorkeakoulussa opettajana toiminut arkkitehti Jorma Vesanen värväsi Lindströmin töihin Arkkitehtityö Aarti Boman Viitasalo Vesaselle. Toimiston osakas hänestä tuli vuonna 1984.

Lindströmin kanssa suunnittelupöydän vastakkaisella puolella pitkään istunut Vesanen luonnehtii edesmennyttyä työpariaan määrätietoiseksi itsensä kehittäjäksi. 1990-luvun alussa Lindström aloitti Tampereen teknillisessä korkeakoulussa arkkitehtiopinnot päivätyönsä ohessa.

Lindström menestyi opinnoissaan erinomaisesti. Vuonna 1998 Lindström palkittiin 47-vuotiaana Vuoden nuoren arkkitehdin Wuorio-palkinnolla rakentamatonta tilaa käsittelevästä diplomityöstään. Valmistumisen jälkeen Lindström työskenteli vuosia sivutoimisesti Tampereen teknillisen korkeakoulun rakennussuunnittelun laitoksen tuntiopettajana ja assistenttina.

Toimiston osakkaana Lindström osallistui työryhmän jäsenenä sekä yleisiin arkkitehtuurikilpailuihin että kutsukilpailuihin. Työryhmä saavutti lukuisia palkintosijoja 1980- ja 1990-luvuilla.

Lindströmin intohimosta arkkitehtuuria kohtaan kertoo, että hän teki vapaa-ajallaan lukuisia ehdotuksia arkkitehtuu-

rikilpailuihin. Menestystä hän sai etenkin kaupunkisuunnittelussa, kenties merkittävimpana saavutuksenaan Hämeenlinnan Varikonniemen alueen aatekilpailun ensimmäinen palkinto vuonna 1992.

Lindström oli työssään ututtera ja kärsivällinen. Hän hallitsi laaja-alaisesti koko arkkitehdin tehtäväkentän rakennussuunnittelusta yhdyskuntasuunnittelun.

Kun toimistossa tehtiin vuonna 2012 omistajajärjestelyjä, Lindströmistä tuli Arkkitehtityö Lindström Virtasen vetäjä. Hän osallistui 2010-luvulla useisiin yhdyskuntasuunnittelun hankkeisiin Lahdessa, Heinolassa, Mikkelissä, Hämeenlinnassa ja Riihimäellä. Rakennussuunnitelmia hän laati muun muassa Lahden Ankkurin ja Malskin alueille.

Paavolan Onnelanpolun palvelutalo Lahdessa oli Lindströmille uusi suunnitteluhaaste. Opiskelijatalot Niemeen ja Svinhufvudinkadulle jäivät hänen viimeisiksi töikseen.

Lindström ei jäänyt eläkkeelle vaan työskenteli tämän vuoden maaliskuulle saakka. Aggressiivisesti edennyt haimasyöpä nujersi kovakuntoisen miehen.

Vapaa-ajallaan Lindström lenkkeili ja harrasti metsästystä. Vuotuisiin perinteisiin kuului linnustusretki Itä-Suomen tai Kainuun soille ja saloille. Lahden Pelicansin otteita Lindström seurasi kausikorttilaisena kahdenkymmenen vuoden ajan.

Käsistään taitava arkkitehti hallitsi remonttihommat sekä Jalkarannan rintamamiestalossa että Hämeenkosken kesäpaikassa. Vaikka työntekeä oli Lindströmillä verissä, läheisilleen hänellä oli aina aikaa.

ERKKI AARTI, JUHANI BOMAN JA JORMA VESANEN
Työtovereita

VILI UUSKALLIO
Kari Lindströmin poika

**Alvar Aallon ja puuseppä Otto Korhosen keskusteluista syntyi Artek -
Otto tunsi puun, me tunnemme metallin**

ME TALLI

julkisivut • detaljit • taide • www.me-talli.fi

Maisemapoliittisen ohjelman valmistelu alkaa

Maisemapoliitiikka koskee laajasti maankäytön suunnittelijoiden ja maisemasuunnittelijoiden työkenttää. Tulevalla maisemapoliittisella ohjelmalla voidaan edistää maisema-arvoja kaupungeissa, taajamissa ja maaseudulla.

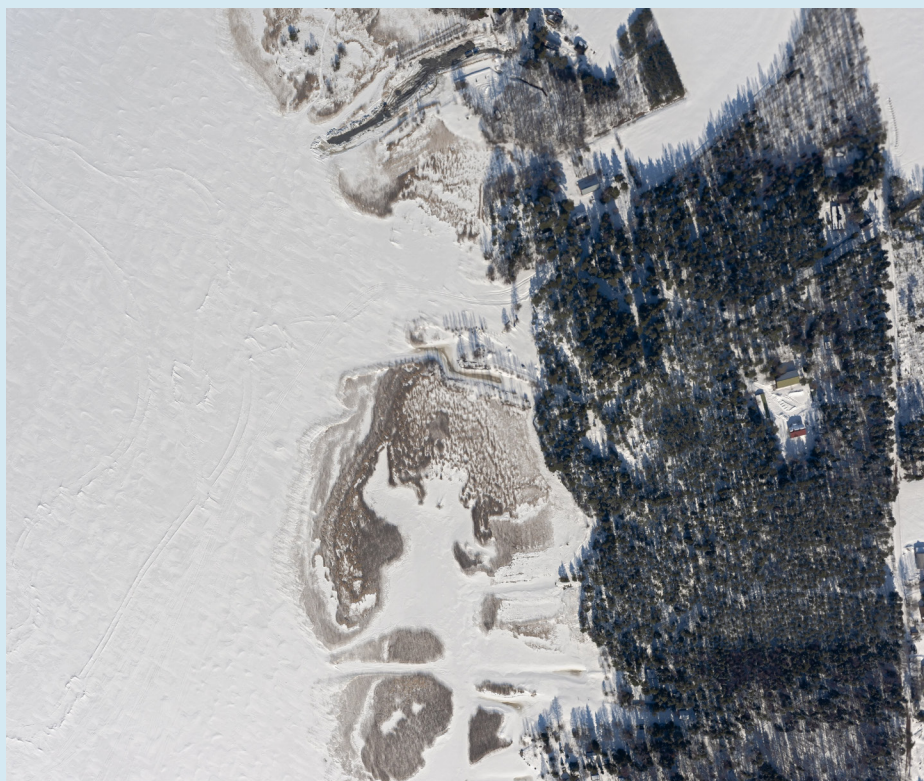
Ympäristöministeriön tavoitteena on aloittaa ensi vuonna valtakunnallisen maisemapoliittisen ohjelman valmistelu. Tulevaa työtä taustoittaa vasta ilmestynyt Suomen ympäristökeskuksen selvitys *Yhteiset maisemat – Kohti maisemapoliittista ohjelmaa*.

”Yhteiset maisemat” viittaa maisemaan holistisena käsitteenä, joka yhdistää eri sektoreita: alueidenkäytön, luonnonsuojelun, ilmastopoliitiikan, maa- ja metsätalouden sekä matkailun. Yhteisyys merkitsee myös luonnonprosessien ja ihmisen yhteenkuuluvuutta: maisema kuuluu kaikille ja kaikilla on siitä myös vastuuta. Selvitys nostaa esiin esimerkiksi saamelaiden maiseman, jonka kulttuuriset merkitykset jäävät helposti politiikassa näkymättömiksi.

Maankäytön suunnittelu ja maisemasuunnittelu ovat keskeisiä maisemapoliitiikan keinoja maisema-arvojen ja eri näkökulmien yhteensovittamisessa. Institutionaalisesti määritettyjen arvo-maisemien ja suojelualueiden lisäksi on pidettävä huolta myös arkimaisemista ja kiinnitettävä huomiota huonolaatuisiin maisemiin. Erilaisten alueiden ominaispiirteiden tunnistaminen vaatii laajaa yhteistyötä eri hallinnonaloilla ja eri toimijoiden välillä.

Maisemapoliitiikan kulmakiviä ovat kestävyysmurroksen edistäminen ja maisemademokratia. Sen tukirankana ovat lait ja asetukset, erityisesti maankäyttö- ja rakennuslaki. Useissa työn aikana kerätyissä asiantuntijapalautteissa tuli esille, että nykyisissä laeissa ja niiden toimeenpanossa on maisemien osalta kehitettävää.

On tärkeää, että maisemapoliitiikka ei jää sivuun ratkaisevissa lainsäädännön uudistuksissa, esimerkiksi valmistelun alla olevassa alueidenkäyttölaissa, jossa maisemalle tulisi saada vahvempi asema.

Maisemapoliitiikalla vaikutetaan tulevaisuuden maisemiin. Kuvassa talvista maisemaa Mynämäeltä.

Maisemapoliitiikan toimeenpano edellyttää myös yhteistyön kehittämistä ja riittävää resursointia. Palautteissa kaivattiin esimerkiksi maisemasuunnittelun asiantuntijoiden lisäämistä ja viranomaisten toimintaedellytysten parantamista.

Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö keräävät parhaillaan tietoa maisemapoliittisen ohjelmatyön tueksi kahdella kyselyllä. Toinen kysely on kaikille avoin, ja sillä kerätään tietoa siitä, mitä erityisesti arkimaisemissa pidetään tärkeänä.

Toinen kysely on suunnattu asiantuntijoille, organisaatioille ja yhteisöille, joiden toiminta vaikuttaa maisemiin tai joiden toimintaan maisemilla on vaikutusta. Siinä

selvitetään, mitä maisemapoliitiikassa tulisi nostaa esille sekä miten maisemia tulisi suojella, hoitaa ja suunnitella.

Kyselyt ovat avoinna vuoden 2022 loppuun. Vastaamalla voit vaikuttaa maisemapoliitiikkaan.

NINA AHOLA, RANJA HAUTAMÄKI
Nina Ahola on Suomen ympäristökeskuksen tutkija ja Yhteiset maisemat – Kohti maisemapoliittista ohjelmaa -julkaisun kirjoittaja. Ranja Hautamäki on maisema-arkkitehtuurin professori Aalto-yliopistossa.

[Linkit kyselyihin löytyvät osoitteesta ymparisto.fi/fi-fi/luonto/Maisemat.](https://ymparisto.fi/fi-fi/luonto/Maisemat)

ASLLTK HAKEE PROJEKTI- ARKKITEHTIA

HELSINGIN JÄTKÄSAAREN
ASUNTOREFORMIKORTTELIN
SUUNNITTELUUN

~ 10 000M² KORTTELISSA
MASSIIVITILIRAKENNE. KEHITTYVÄ
KERROSTALO -TEEMANA ASUNTOJEN
MUUNTOJOUSTAVUUS.

+ KOKEMUS
ASUNTOSUUNNITTELUSTA
+ BIM-OSAAMINEN

HAKEMUKSET + LISÄTIEDOT

MAIL@ASLLTK.COM

@aslltk
www.aslltk.com

Haemme Vantaan rakennusvalvontaan

LUPAKÄSITTELIJÄÄ

Tarjoamme monipuolisia työtehtäviä sekä mahdollisuuden päästä vaikuttamaan rakennusalan kehittämiseen. Kannustamme työntekijöitämme jatkuvaan itsensä kehittämiseen.

Työtehtäviisi lupakäsittelijänä kuuluvat mm. rakennus- ja muiden lupahakemusten käsittely ja lupapäätösten tekeminen, kaupunkikuvan laadun varmistaminen, asiantuntijaneuvonta ja -ohjaus, rakentamisen viranomaishallinta ja rakennetun ympäristön valvonta.

Rakennusvalvonta on osa Kaupunkirakenne ja ympäristö -palvelualueita. Tervetuloa meille töihin!

Hakuaika päättyy 15.12.2022 kello 16.00

Lisätietoja ja tehtävään
haku www.vantaarekry.fi

ARKKITEHTUURIN
JA MUOTOILUN PÄIVÄT

1.-5. helmikuuta 2023

ELÄMISEN LAATU

Ohjelma julkistetaan tammikuun puolivälissä osoitteessa arkmuoto.fi

3. helmikuuta 2023

LIPUTUSPÄIVÄ

Alvar ja Aino Aallon ja suomalaisen arkkitehtuurin ja muotoilun kunniaksi

#arkmuoto #elamisenlaatu #alvaraalto125

Lisää avoimia
työpaikkoja verkossa
www.safa.fi

PALVELUHAKEMISTO

Kaksikerroksiset pyörätelineet

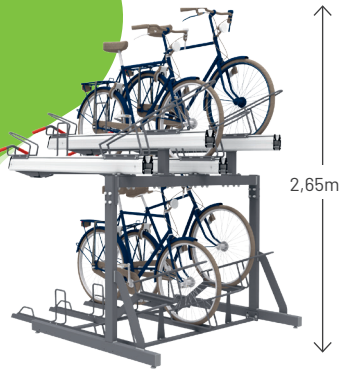
#koskahelpous

FALCO kaksikerroksiset pyörätelineet on tarkoitettu aktiiviseen käyttöön. Siksi ne ovat helpokäyttöisiä.

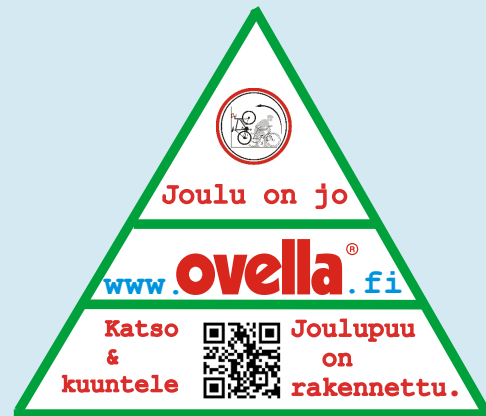
Myös 230V latauspistein.

ELPAC KALUSTEET

kalusteet.elpac.fi
010 219 0716 | myynti@elpac.fi

Pyörille oma säilytysteline

Betonituotteet

Kaikki AKOista

Väliseinät asennettuna, nopeuttaa rakentamista, uusitut akustiikkaohjeet

**RAKENNUSBETONI-
JA ELEMENTTI OY**

Kukonkankaantie 8, Hollola • 03 877 200
www.rakennusbetoni.fi

Akustiikkapalvelut

silence for sale

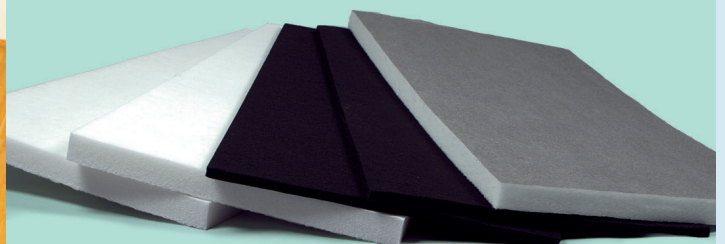
www.akustiikkapalvelut.fi

EWONA ACUSTICA- AKUSTIIKKALEVYT HUONETILOJEN AKUSTOINTIIN

Ewona-Acustica -akustiikkalevyt on ekologinen valinta kaikkien huonetiilojen akustointiin. Tuotteet valmistetaan kierrätetyistä polyesterikuiduista ja elinkaarensa lopussa ne voidaan kierrättää 100% uudelleen tekstiilikierätykseen.

Akustiikkalevyt eivät sido kosteutta eivätkä pölyä. Tämän ansiosta ne soveltuvat erityisen hyvin päiväkotihin, kouluihin, terveyskeskuksiin, sairaaloihin ja muihin vaativiin kohteisiin.

020 790 2740 | info@ewona.fi | www@ewona.fi

Seuraa meitä myös somessa:

GRAPHISOFT
Archicad® 26

**STAY
FOCUSED,
DESIGN
MORE.**

The Independent
Rhode Partners Architects, US
Photo © Nick Simonite

**NORDIC BIM
GROUP**

STOCKHOLMFURNITUREFAIR.SE

SCANDINAVIAN
DESIGN AUTHORITY
SINCE 1951.

23.02.07—11

Stockholm Furniture Fair

Stockholmsmässan

VITREA

KUMPPANISI ERIKOISLASIRATKAISUISSA

FINGRID LÄNSISALMEN SÄHKÖASEMA • PARVIAINEN ARKKITEHDIT • ©MIKA HUISMAN/DECOPIC

VITREA.FI